

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Analýza písňových textů Pavla Šruta

Diplomová práce

Autor: Lucie Vrbová

Studijní program: P15P0483 – PDF

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň základních škol – český jazyk
a literatura

Učitelství pro 2. stupeň základních škol – dějepis

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Zadání diplomové práce

Autor: Lucie Vrbová
Studium: P15P0483
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - dějepis, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk

Název diplomové práce: **Analýza písňových textů Pavla Šruta**

Název diplomové práce The analysis of Pavel Šruta's song lyrics

AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce pojednává o písňové tvorbě básníka, fejetonisty a autora knih pro děti Pavla Šruta. V práci je zohledněn vztah básně a písně s nahlédnutím do písňové poetiky a fenoménu písničkářství. V praktické části je využita literární, z části lingvistická, analýza písní s texty Pavla Šruta pro interprety Helenu Arnetovou, C{&K Vocal, Lenku Filipovou, Martu Kubišovou, Vladimíra Mišíka, Petra Nováka, Luboše Pospíšila, Michala Prokopa a skupinu Olympic.

CHOCHOLATÝ, Miroslav. Pavel Šrut. In: ŠUBRTOVÁ, Milena a kol. Slovník autorů literatury pro děti a mládež II: Čeští spisovatelé. Praha: Libri, 2012.

CHOCHOLATÝ, Miroslav. Slovník autorů literatury pro děti a mládež. Praha: Libri, 2012.

LISSA, Zofia. Nové studie z hudební estetiky. Praha: Supraphon, 1982.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. Encyklopedie literárních žánrů. Praha: Paseka, 2004.

MERTA, Vladimír. Zpívaná poezie: úvaha vzniklá za pochodu v letech 1982-84. Praha: Panton, 1990, 141 s.

ŠRUT, Pavel a Jan ŠULC. Už ráno začal večírek. Praha: Galén, 2010, 299 s. ISBN 978-80-7262-670-0.

ŠRUT, Pavel. Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987. Praha: Československý spisovatel, 1990, 121 s. ISBN 80-202-0180-7.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Oponent: Bc. Tomáš Rell

Datum zadání závěrečné práce: 15.1.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Lucie Vrbová

Poděkování

Bylo mi ctí pracovat na své diplomové práci pod vedením prof. PhDr. Vladimíra Křivánka, CSc., kterému bych ráda poděkovala za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování práce.

Anotace

VRBOVÁ, Lucie, *Analýza písňových textů Pavla Šruta*, Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 68 s. Diplomová práce.

Diplomová práce pojednává o písňové tvorbě básníka, fejetonisty a autora knih pro děti Pavla Šruta. V práci je zohledněn vztah básně a písně s nahlédnutím do písňové poetiky a fenoménu písničkářství. V praktické části je využita literární, z části lingvistická analýza písní s texty Pavla Šruta pro interprety Helenu Arnetovou, C&K Vocal, Lenku Filipovou, Martu Kubišovou, Vladimíra Mišíka, Petra Nováka, Luboše Pospíšila, Michala Prokopa a skupinu Olympic.

Klíčová slova: Pavel Šrut, literární analýza, písňový text, poezie, interpret

Annotation

VRBOVÁ, Lucie, *The analysis of Pavel Šruta's song lyrics*, Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 68 pp. Diploma Dissertation Degree Thesis.

The diploma thesis deals with song production of a poet, columnist and author stories for children, Pavel Šrut. In my thesis I focus on a relationship between a poem and a song a also on song poetics a songwriting phenomena. In the practical part of my thesis there is used literary and partly linguistic analysis of songs using Pavel Šrut's lyrics for the interprets such as Helena Ametová, CK Vocal, Lenka Filipová, Marta Kubišová, Vladimír Mišík, Petr Novák, Luboš Pospíšil, Michal Prokop and the band Olympic.

Key words: Pavel Šrut, literary analysis, song lyrics, poetry, interpret

Obsah

Úvod.....	9
Teoretická část	10
1 Osobnost a dílo Pavla Šruta.....	10
1.1 Písňová tvorba	13
2 Vztah básně a písňe	17
2.1 Poetika písňového textu	19
3 Populární hudba od 60. let 20. století, fenomén písničkářství.....	21
3.1 Proměna po roce 1989.....	22
3.2 Hudební interpreti a jejich spojitost s Pavlem Šrutem	22
Praktická část	25
4 Analýza písňových textů	25
4.1 Zvolené metody zpracování	25
5 Vlastní analýza písňových textů Pavla Šruta.....	26
5.1 Opeřená ryba – Helena Arnetová.....	26
5.2 Vymítač ďáblů – C&K Vocal.....	31
5.3 Tisíc způsobů jak zabít lásku – Lenka Filipová	35
5.4 Banální příběh o domě – Marta Kubišová	38
5.5 Déjà vu – Vladimír Mišík	43
5.6 Mám pořád delší stín – Petr Novák.....	46
5.7 Kuřata v igelitu – Luboš Pospíšil.....	51
5.8 Kolej Yesterday - Michal Prokop	55
5.9 Zakopaný money (v Záhřebský ulici) – Olympic	59
6 Shrnutí výsledku analýzy	63
Závěr	65
Seznam použité literatury.....	67

Seznam použitých zkratek

S	silná pozice, iktus
W	slabá pozice, arsis
V	slabá pozice v třídobých metrech
T	trochej
D	daktyl
DT	daktylotrochej
DTp	daktylotrochej s předrážkou
m	mužský verš
ž	ženský verš
a	akatalektický verš

Úvod

Diplomová práce se zabývá literární, z části lingvistickou analýzou písňových textů básníka, fejetonisty, překladatele a autora knih pro děti a mládež Pavla Šruta. Cílem diplomové práce je stanovit specifika autorského stylu Pavla Šruta v jeho písňové tvorbě, která je z hlediska bádání upozadřována za tvorbou z oblasti poezie a knih pro děti a mládež. Práce bude sloužit jako obohacení a případné doplnění výzkumu, zabývajícího se autorským stylem Pavla Šruta, jako významného českého literárního autora, který svými díly podstatně přispěl nejen do oblasti dětské literatury, poezie a překladu, ale i do oblasti hudební.

Práce je rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou.

V teoretické části se stručně zabýváme osobností a dílem Pavla Šruta, s hlubším zacílením na písňovou tvorbu. Dále se zaměříme na poetiku písňového textu, vycházející ze vztahu mezi básní a písní, která tvoří podstatnou teoretickou základnu pro následný výzkum. Na závěr teoretické části stručně nahlédneme do problematiky populární české hudby od konce 60. let 20. století s nahlédnutím do fenoménu písničkářství a proměny hudební sféry po roce 1989, se zaměřením na interprety, s kterými Pavel Šrut spolupracoval.

V praktické části představíme výzkum, provedený autorkou diplomové práce, zabývající se vlastní analýzou písňových textů, vybraných z hudebně interpretovaných a vydaných textů Pavla Šruta. Analýza se bude zabývat převážně literárním rozborem s přihlédnutím na lingvistickou složku textu. Součástí analýzy bude rytmické sylabotónické schéma, tvořené z celé verze písňových textů. Dále v praktické části porovnáme originální písňové texty s texty hudebně zpracovanými a interpretovanými. Výsledky vlastní analýzy budou shrnuty v závěru praktické části.

Teoretická část

1 Osobnost a dílo Pavla Šruta

Český básník, překladatel, fejetonista a neméně významný autor knih pro děti a mládež, Pavel Šrut, se narodil v roce 1940 v Praze, kde také v roce 2018 zemřel. Odmaturoval roku 1957 na pražské jedenáctileté střední škole a poté absolvoval dvouletý kurs na Hospodářské škole, který dokončil v roce 1959. Před studiem anglického a španělského jazyka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, které započal roku 1962, pracoval v podniku Ferromet, zaměřeným na zahraniční obchod, a následně ve Filmovém studiu Barrandov na pozici rekvizitáře. Univerzitu Karlovu opustil v roce 1967, studium však nedokončil. Následující tři roky, v letech 1968 až 1971, pracoval jako redaktor v nakladatelství Naše vojsko, které bylo původně zaměřené na vydávání publikací s vojenskou a brannou tematikou, postupně však rozšířilo svůj záběr o beletrii a populární naučnou literaturu. Od sedmdesátých let do let devadesátých se zabýval podnikáním. Roku 1987 získal stipendium na University of Iowa v USA. Počátkem devadesátých let redakčně spolupracoval s Lidovými novinami a později i s Českým rozhlasem na stanici Vltava (Chocholatý, 2012, s. 402–405).

Své první básně Pavel Šrut publikoval v brněnském literárním časopise *Host do domu* a brzy se zařadil mezi úspěšné začínající básníky šedesátých let, kterými byl například Ivan Wernish, Jiří Gruša nebo Karel Sýs. Po knižním debutu *Noc plná křídel*, svým tématem částečně navazujícím na poezii všedního dne, vydaným v roce 1964, následovaly básnické sbírky *Přehlásky* a *Červotočivé světlo*, sbírka, která reagovala na události roku 1968 (Databáze osobností českého uměleckého překladu, 2016). V období normalizace a znovu obnovené cenzury, čelil Pavel Šrut publikačním omezením. Psal knihy pro děti a soustředil se na překladatelskou činnost z anglického a španělského jazyka a na písňové texty pro hudebníky Petra Skoumala, Luboše Pospíšila, Michala Prokopa a Vladimíra Mišíka. Básně publikoval v samizdatu (Chocholatý, 2012, s. 402–403). Mezi sbírky psané v samizdatu patří například *Přestupný duben* (1978), *Malá domů* (1979) nebo *Houpací trojský kůň* (1981). Další sbírky, výběry z písňových textů nebo novou tvorbu publikoval až po revoluci, například *Kolej Yesterday* (1990), *Brožované básně* (2000), *Už ráno začal večírek*

(2010) nebo *Papírové polobotky* (2005). Mimo sbírky poezie publikoval i sbírku fejetonů pod názvem *Konzul v afríkánech* (1998).

Ve své překladatelské činnosti se věnoval především angloamerické literatuře. Přeložil a připravil výběry básní Roberta Gravesa, Leonarda Cohena, Dylana Thomase a dalších významných autorů (Databáze osobností českého uměleckého překladu, 2016). Překlady nonsensových básní anglického ilustrátora a spisovatele Edvarda Leara, typické svými nesmyslnými až absurdními texty, pro svou nevšednost ovlivnily Pavla Šruta především v tvorbě pro děti, která se nese ve znamení výrazné invence a originality.

Literatura pro děti a mládež se v době normalizace, mimo snahu o utvrzení kladného vztahu k socialismu, stává, pro svůj prostor pro tvořivost, fantazii i humor, vyhledávaným tématem pro spisovatele, kteří byli v oficiální literatuře nepřijatelní. Pavel Šrut se, díky svým dílům z žánru literatury pro děti a mládež, nepochybně stává známou a uznávanou osobností široké veřejnosti (Janoušek, Čornej, 2008, s. 731). První sbírka pro děti *Petrklíče a petrklíky* (1966) je koncipována jako vyprávění před spaním, ve kterém dětské čtenáře provází hlavní hrdina oslík Tvrdohlávek. Následuje sbírka *Motýlek do tanečních* (1969), příběh, ve kterém se mění společenské postavení hlavního hrdiny motýlka Slávka. Četné kalambúry, aliterace i netradiční rýmy Šrut využil i v knize *Kočka v houslích* (1969). I přes omezené publikační možnosti v 80. letech vychází výběr z tvorby nesoucí název *Hlemýžď Čilišnek* (1983), který svou hravostí a jazykovou nekonvenčností patří k vrcholům domácí nonsensové poezie z doby normalizace (Chocholatý, 2012, s. 403). Do světa mezi zvířata, lidi i do říše divů se v knize vydává hlavní postava v podobě hlemýždě. Postava Čilišneka není průvodcem v pravém slova smyslu, ustupuje do pozadí a v knize ožívá množství jiných postav, od zvířat přes pohádkové postavy, až po neobvyklou zarděnku či spalničku.

Básnický talent Pavla Šruta je zřejmý i po listopadové revoluci 1989. Krátké nonsensové příběhy, vycházející pod názvem *Kde zvedají nožku psi aneb v Pantaticích na návsi* (1995), které se díky zvukové organizaci textů, nenásilné didaxi a práce s jazykem stávají výjimečným dílem 90. let v kontextu nonsensové poezie. Jaroslav Toman sbírku označil za jedinečný slovesný artefakt, obohacující nonsensovou poezii pro děti o epickou složku (Toman, 2008, s. 183). Po sbírce *Kde zvedají nožku psi* se Šrut opět vrací k výraznější práci s jazykovými hříčkami a nesmyslem. „*Je zřejmé, že*

touto poezií se baví především sám autor, který s osobitým humorem glosuje neduhy dospělých, přičemž sází na ironické sebezpytování, anekdotičnost a groteskní spojování protikladů“ (Chocholatý, 2004, s. 26). V následující sbírce *Veliký tůdle* (2003) se objevují netradiční fantaskní bytosti, které jsou převedeny z typického pohádkového prostředí do všedních situací, například skřítkové a víly se potkávají se zloději a bezdomovci. Setkáváme se zde s náročnými tématy strastí života a smrti, kterými k sobě přiklání i starší čtenáře, jimž jsou tato témata blízká. S Lichožroutem, fantaskní bytostí, která v domácnosti dělá z párových věcí liché, se poprvé setkáváme v knize *Příšerky a příšeří* (2005). S volnými překlady, parafrázemi, variacemi a anglickými říkadly a popěvky se Pavel Šrut inspiroval v díle nazvaném *Šišatý švec a myšut* (2007). Mimo vlastní autorskou tvorbu psal Pavel Šrut i adaptace a převyprávění látek cizích, například *Pyšná princezna* (1972), *Janek a kouzelná fazole* (1982), *Perlová panna* (1982), *Kočičí král* (1989) nebo *Pohádky brášky králíka* (2007). Šrutova vlastní autorská tvorba je prezentována moderními pohádkami, například *Jak se z Anči nestala Andulka* (1980), večerníčkový seriál *Bob a Bobek v létajícím klobouku* (2003), *Bob a bobek na cestách* (2005) a román s detektivní zápletkou *Lichožrouti* (2008) (Chocholatý, 2012, s. 405).

Knihy Pavla Šruta se staly zajímavými i pro filmový průmysl. Podle jeho scénáře byly, například ve spolupráci s režisérem Vladimírem Drhou, natočeny snímky *O třech rytířích, krásné panně a lněné kytli* (1996) a *O perlové panně* (1997).

Nedílnou součástí pohádkových knih, například *Kde zvedají nožku psi, Příšerky a příšeří nebo Šišatý švec a myšut*, se staly ilustrace od umělkyně Galiny Miklínové, která k oblíbeným příběhům svými ilustracemi dodala pomyslnou chybějící tečku. Ilustrace spolupracuje s textem, podtrhuje jazykovou bravurnost Pavla Šruta a čtenářům dodává pocit naprostého spojení originálního slova s originálním obrázkem.

Boj dobra a zla, hledání vlastní identity, cena přátelství, podobenství o současném světě a lidské samotě, humor, strach i radost jsou hlavními tématy pohádkové tvorby, které společně se spisovatelskou zdatností zařadily Pavla Šruta mezi přední české spisovatele žánru literatury pro děti a mládež. Šrutova tvorba pro děti se, pro hlavní postavy knih – hlemýžď, pavouček, obr, lichožrout a další, převážně obrací k čtenářům mladšího školního věku. V dílech však nalezneme komiku, kterou

mohou dobře pochopit jen dospělí čtenáři. Za důmyslnou jazykovou propracovanost veršů se snadno schová fakt, že Šrutovo dílo neobsahuje žádné výrazné výchovné tendence. V rozhovoru pro Českou televizi Pavel Šrut uvedl, že to byla vlastní radost, která ho vedla k psaní textů pro děti a u jejichž tvoření se musel především bavit on sám (Kam zmizel ten starý song, 2004). Podle Zuzany Bubnové „*Pavel Šrut jako jeden z mála českých autorů poezie pro děti ví, že dětský čtenář neznamená čtenář nenáročný, ví, že dětská poezie není jen, o tom, aby se, to rýmovalo a bylo to o pohádkových bytostech nebo aspoň o zvířátkách. Šrutovy básně se sice rýmují dokonale (mám v pokoji upíra, / oči na mě upírá), pohádkových postaviček i zvířat tu hopká požehnaně, ale je tu i mnoho navíc, co jiní do svých básní pro děti nechtějí nebo zkrátka neumějí dát – především myslím vtip, ironii a nadhled*“ (Bubnová, 2004, s. 20). Svou tvorbou pro děti i dospělé se Pavel Šrut řadí mezi tzv. dvoudomé básníky, jmenujme např. Radka Malého, Jana Vodňanského nebo Jiřího Žáčka, u kterých často vznikají vazby mezi texty pro děti a dospělé. Podle Miroslava Chocholatého je u Pavla Šruta vazbou mezi texty „*autorova schopnost hutné výpovědi, práce s detailem, smysl pro absurdní a nečekané, zvláštnosti sémantických spojů, využívání (mnohdy groteskního) paradoxu a také cit pro rytmus, kde autor zúročil své dlouholeté textařské zkušenosti*“ (Chocholatý, 2012, s. 403).

Pavel Šrut byl držitelem několika prestižních ocenění za své dílo, v roce 2000 dostal cenu Jaroslava Seiferta, v roce 2009 cenu Magnesia Litery za první díl populární knížky pro děti *Lichožrouti*, 2012 Cenu Karla Čapka a v roce 2015 Státní cenu za literaturu a překlad (Chocholatý, 2012, s. 402).

1.1 Písňová tvorba

Od 80. let 20. století se Pavel Šrut začal věnovat i písňové tvorbě. Jeho texty našly uplatnění především u interpretů Luboše Pospíšila, který jako první začal zpívat Šrutovy překlady básní Roberta Gravesa, Petra Skoumala, Vladimíra Mišíka a Michala Prokopa, a také u dalších neméně významných osobností české hudby, jakými jsou Helena Arnetová, Lenka Filipová, Marta Kubišová, Petr Novák, hudební skupina Petra Jandy Olympic, Radůza a další.

Písňová tvorba Pavla Šruta byla doposud vydána ve třech knižních vydání, první texty vyšly v roce 1983 ve strojopisném svazku *Cokoli*.

Nakladatelství Československý spisovatel následně vydalo v roce 1990 knihu s názvem *Kolej Yesterday*, která obsahuje písňové texty z let 1982-1987, vychází tedy částečně ze strojopisného svazku *Cokoli*, který se poté ztratil. Redaktorkou knihy je Marie Langerová, výtvarným redaktorem Pavel Hrach a technickou redaktorkou Ivana Škorpilová. Kniha obsahuje celkem padesát dva textů, které jsou dále rozděleny do pěti částí. O zhudebnění většiny textů se postaral Petr Skoumal, Michal Prokop a Luboš Pospíšil, kteří je zpřístupnili širšímu publiku pomocí gramofonových desek, magnetonových kazet, rozhlasových nahrávek či živě na svých koncertech. Písňové texty Pavla Šruta se staly součástí hudebních alb, mezi které patří například *E5 Luboše Pospíšila*, *...a nestřílejte na milence*, *Snad nám naše děti...*, stejnojmenné *Kolej Yesterday*, *ETC III. Vladimíra Mišíka*, *Jsem v tom*, *Framus 5 Michala Prokopa* či *Nic ve zlém, nic v dobrém* (Šrut, 1990).

Následuje kniha *Dvě tváře*, kterou v roce 2005 vydalo nakladatelství IN ŽIVOT jako součást své edice *Mimochodem*. Texty připravil Jaromír Slomek, o grafickou úpravu a sazbu se postaral Schneidy. Kniha *Dvě tváře* je, oproti knihám předchozím, méně rozsáhlá. Obsahuje pouze dvacet šest textů, které jsou rozděleny do dvou oddílů. Kniha vyšla pouze ve tři sta výtiscích (Šrut, Šulc, 2010, s. 284).

S finanční podporou Nadace Český literární fond vyšla v roce 2010 doposud poslední a také nejobsáhlejší kniha písňových textů Pavla Šruta *Už ráno začal večírek*. Knihu vydalo nakladatelství Galén, vydání připravil a ediční poznámku napsal Jan Šulc, editorem knihy je Lubomír Hroudek a šéfredaktorkou Soňa Dernerová. *Už ráno začal večírek* v sobě shrnuje obě předchozí knižní vydání *Kolej Yesterday* a *Dvě tváře*. Strojopisný svazek *Cokoli* se nepodařilo nalézt, Jan Šulc v ediční poznámce připouští, že „je možno předpokládat, že obsahoval i několik textů o nichž nevíme a autor na ně zapomněl – případný nález tohoto svazku nám tak může v budoucnosti připravit příjemné překvapení“ (Šrut, Šulc, 2010, s. 281). Sto čtyřicet písňových textů je v knize řazeno abecedně. V části *Dodatky* nalezneme jiné verze textů *Stvořil Golema* a *Zlá milá*, Zhudebněné básně a Zhudebněné překlady básní Roberta Gravesa.

Součástí knihy je úplná diskografie textů písní Pavla Šruta. Mezi třiceti sedmi alby, ve kterých byly, mimo jiné texty, zhudebněny i ty od Pavla Šruta, nalezneme alba *Všechno nebo nic...*, *V nijakém městě* od Heleny Arnetové, *Causa Krysař* od C a K Vocal, *Tisíc způsobů, jak zabít lásku* od Lenky Filipové, *Někdy si zpívám*, *Songy a*

nálady od Marty Kubišové, *ETC... 3, Co ti dám? – Tvé oči, 20 deka duše, Live unplugged* od Vladimíra Mišíka, *Dávné sliby* od Petra Nováka, *Brejle* od kapely Olympic, *Kráska v nesnázích – Divoký jahody, Tenhle vítr jsem měl rád, ... a nestřílejte na milence* od Luboše Pospíšila a mnoho dalších (Šrut, Šulc, 2010, s. 252–269).

Mimo zhudebněné texty kniha obsahuje i písňové texty, které k roku vydání publikace nebyly zhudebněny. Část písňových textů je zde otištěna v pozměněné podobě, ve které se zpívaly, jedná se o básně z knih *Brožované básně* a *Papírové polobotky*, jsou jimi například *Zvěrokruhy, Nejkrásnější bývají na útěku* a *Můj brácha ing*. Většina textů je však tištěna v autentické podobě (Šrut, Šulc, 2010, s. 281–282).

Do knihy *Už ráno začal večírek* nejsou řazeny texty písní pro děti a pro divadelní inscenace. Mezi písně pro děti patří například krátké veselé texty, zhudebněné Petrem Skoumalem, které Pavel Šrut napsal do Českého slabikáře pro první třídy základních škol v roce 1993. Následující rok písně vyšly v albu s názvem *Jak se loví gorila*. Album obsahuje dvacet šest písní s různou délkou. Nejdelší píseň s tří minutovou stopáží, *Pane Nováku*, začíná varováním nad cestováním s nosorožcem. Naopak nejkratší skladbou, dlouhou necelou minutu, je *Racek*, který je zde představen jako ptačí akrobat u Vltavy. Album se stalo velmi populárním a v roce 2015 se dočkalo reedice s bonusem v podobě klipu k písni *Sandály*. Kromě Petra Skoumala, na albu zpívá Zuzana Hanzlová, Hana Horká, Luděk Čtvrtlík, Luboš Šonka, Adéla Bubníková, Ilona Svobodová, a C&K Vocal (Suprapholine, 2020). Podle mnoha Šrutových knih byly zinscenovány divadelní dětské představení, například *Osmý John* a *Krvavé koleno* v Divadle Celetné či *Lichožrouti* v Národním divadle. V divadelním dětské světě obstály i jeho texty v písňové podobě. Pavel Šrut získal, v roce 2010, Cenu Mezinárodní asociace divadel pro děti a mládež (ASSITEJ).

V literární příloze *Salon* z deníku *Právo* vyšel 3. ledna 2002 rozhovor Jaroslava Rudiše s Pavlem Šrutem, který je obsažen v knize *Už ráno začal večírek*. Pavel Šrut zde mimo jiné popisuje své písňové texty „... o svých textech k písničkám nerad mluvím. Prostě těm textům přikládám jen takovou váhu, jakou mají – totiž třetinovou. Bez těch zbývajících dvou třetin, tj. hudebního skladatele a zpěváka, o kapele nemluvě, by sám text neobstál. Tak třeba *Bitva o Karlův most*. Ta písnička se dostala mezi české a slovenské hity 20. století, přesto, že je v textu lapsus. Vždyť se tam zpívá *Má vlasy*

dlouhý do půl pasu! To je přece nonsens. Jenže v písničce se přeslechne. Nejsem v tom sám. Třeba Svěrákův – pod pseudonymem Emil Synek – a Uhlířův hit Holubí dům. Jiří Schelinger tam romanticky hledá dům holubí, který míval stáj roubenou, bílý štít a do toho najednou slyšíme: Nabízej úplatou cokoli / nepojíš cukrových homolí. Prostě se sem vloudil Cimrman a nikomu to nevadí.“ (Šrut, Šulc, 2010, s. 285–286).

2 Vztah básně a písň

Každé literární dílo i každý kulturní produkt má svého adresáta, percipienta, kterým může být jedinec i skupina lidí. Každý potenciální adresát má své vlastní návyky a způsoby, kterými vnímá umělecké či kulturní dílo. Receptivní postoje jsou do značné míry omezeny kulturním okruhem a dobou, ve které žijeme (Lissa, 1982, s. 43).

Báseň je určena čtenáři, dostáváme se k ní především v tištěné podobě. Je určena k intenzivní a individuální čtenářské percepci, směřuje k vizuálnímu vnímání. Vyznačuje se volnou, zejména jazykovou imaginací ve formě verše. Aktualizací fónické, morfologické a lexikální roviny jazyka zdůrazňuje neobyčejnost řeči (Mocná, Peterka, 2004, s. 463). Při vizuálním vnímání má čtenář možnost vracet se k různým částem textu, má čas přemýšlet nad slovními spojeními, slovními hříčkami, metaforami, rýmy, hodnotit strukturu básně a vytvořit si vlastní obraz sdělení, které autor svým dílem předává. U básně je důležitý autor a čtenář, kteří si společně vytvoří jedinečný, intimní, a přesto vratký vztah. Dnes druhořadý způsob, díky kterému se dostáváme k básni, původně zamýšleným způsobem sdělení básně byl přednes, je prostřednictvím recitátora, kterým může být samotný autor básně, profesionál, ale například i dítě na recitační soutěži. I přes to, že všichni recitují stejnou báseň, náš prožitek z ní může být u každého z nich rozdílný. Zatímco autor nám svou báseň odrecituje společně se svými city, pocity a s důrazem na esteticky příznakové jevy, které do svého díla vložil. U profesionálního recitátora jsme závislí na dojmu z jeho způsobu přednesu básně a dítě na recitační soutěži je více než na báseň, zaměřené na svou paměť.

„Každý pokus o definici, a že jich už byly sepsány řůry, je nutně neúplný. Zkuste popsat, co je to motýl. I v tom nejlepším popisu se nakonec z motýla stane vetchá barevná věcička propíchnutá špendlíkem a uschována ve skleněné vitrině. Znáte slavnou Holanovu básničku: Ptala se mě dívka, co je to poezie? Ta se mi jako definice líbí. Tak moc, že jsem na ni napsal parodii: Ptala se mě poezie, co je to dívka? Otázku „Co je to poezie?“ si odjakživa až do dneška, a ve 20. století skoro do omrzení, kladou všichni větší i menší básníci. I když je to přísně vzato vlastně jen jejich soukromý problém, který takzvaného normálního člověka rozhodně netrápí... Teď mě napadá,

jestli to, totiž tahle odtažitost od publika a psaní „básní o básni“, není jedním z důvodů, že čtenářů písň ubývá (Šrut, Šulc, 2010, s. 285).

Píseň je charakteristická pro svůj intonačně silný stylizovaný zpěvní styl, ve kterém jsou větné celky uspořádány podle rytmických odstupňovaných celků. Svými nepravidelnými intonacemi napodobuje reálně mluvenou řeč a pro svou citovost a náladovost spadá do základních útvarů lyrické poezie. Výrazná strofika a paralelismy přispívají k užívání pravidelného rýmového verše, který nemusí svědčit o přítomnosti poetických kvalit (Mocná, Peterka, 2004, s. 455). Píseň je určena posluchačům k audiálnímu vnímání. Na rozdíl od básně se může během času měnit. Báseň je svým příběhem, který si dál žije svým vlastním životem nezávisle na autorovi, který ji napsal a který do ní mnohdy vložil sám sebe. Po svém vytištění do ní autor již nijak nezasáhne a neovlivní, kolik lidí si ji přečte. Píseň je naopak neustále reprodukována v rádiích, na koncertech a přenosných hudebních nosičích. Vzniká více verzí jedné skladby, například pomocí změny rytmu nebo coververzí od různých interpretů. Je tvořena vztahem tří lidí, kterými jsou autor textu, autor hudby a zpěvák, není vyloučeno, že se jedná o jednu osobu. Píseň je určena k tomu, aby ji někdo zpíval, její struktura a jazyk tomu musí odpovídat. Čas písň plyne, posluchač se nemůže k jejím částem zpětně vracet, tak, jako je tomu u čtení básně. Básník si může dovolit napsat obsahově i jazykově složitý text, zatímco autor písni je nucen své texty zjednodušit. Sklon k jednoduchosti, monotematické sémantické výstavbě a zúžení motivického rejstříku však vyvažuje bohatá a vykreslená emocionalita (Mocná, Peterka, 2004, s. 455). Čím jednodušší text píseň má, tím více je zapamatovatelná pro potenciální posluchače, kteří se po obsahové stránce v textu nebudou ztrácet. Písňový text vyžaduje značnou sluchovou orientaci (Merta, 1990, s. 23). Jednoduchost slovních spojení písňových textů však není ukazatelem kvality textu samotného.

Textař mimo jiné rozlišuje, pro jaký žánr hudby píseň píše. Rozdílný bude například text pro písničkáře s akustickou kytarou a text pro hudbu popovou. Písňový text folkaře, který vypráví příběh ze života, reflektuje společensko-politické prostředí, bude svým rozsahem delší, ucelenější a melodičtější se silným a zapamatovatelným refrémem. Může obsahovat ironii, sarkasmus či groteskní zveličení. Úzce souvisí s typem osobnosti zpěváka, jeho etikou, filozofií, mravním profilem a osobní důsledností (Merta, 1990, s. 141–142). Text je na hudebním představení nejvíce

podstatným prvkem. Moderní popové skladby se naopak vyznačují větší propracovaností hudebního podkladu, mnohdy s elektronickými prvky, kde text písni přechází na druhé pořadí důležitosti. Texty moderních popových písní jsou svým rozsahem kratší a obsahují jednoduchá slovní spojení, která se několikrát opakují pro svou snadnou zapamatovatelnost a orientaci posluchačů. Text písni hraje často zcela podružnou, někdy příznačnou roli, například agitační, konfesní nebo imaginativně kompenzační (Mocná, Peterka, 2004, s. 460). Po jazykové stránce jednoduché texty písni, s jasně definovanými slovními spojeními, souvisí s asociacemi myšlenek, kdy textař spoléhá ve stejné asociace u sebe a u posluchačů. Chápání hudby posluchačem je výsledkem aktů, které probíhají v různých rovinách představivosti, které podněcují více k prožívání než poznávacímu chápání (Lissa, 1982, s. 85–86).

„Text určený ke zpívání má nutně jiné požadavky než básnička určená ke čtení. Rozdílů je plno, začnu tím nejbanálnějším: básnička se nemusí rýmovat. Dokonce nemusí mít ani vnější rytmus, stačí ji utajený, vnitřní rytmus a členění, které ji odliší od prózy. Básnička nemusí mít tzv. slogan, trik, bez něhož se skoro žádná písnička neobejde. Už slovo – slogan! V překladu heslo, něco okamžitě zapamatovatelného. Něco, co naráz osloví celé náměstí. Písňový text má prostě mnohem víc nutných, banálních zákonitostí a figlů, které je třeba chtít nechtít respektovat, protože je posluchač očekává – a snad i vyžaduje. Proto není náhoda, že se psaní textů vyučuje, třeba na Konzervatoři Jaroslava Ježka“ (Šrut, Šulc, 2010, s. 285–286).

2.1 Poetika písňového textu

Pro písňový text je typický hovorový jazyk. Zatímco autor básně je odkázaný na grafickou podobu svého díla, textař pracuje s hudebností. Písňový text musí ladit hudebníkům, ale i svým posluchačům, hovorový jazyk je tak ve zpívané formě pro posluchače mnohdy více přijatelný než jazyk spisovný. Časté je užití obecné češtiny, expresních výrazů, nářečí či neologismů až okazionalismů. Odkazy na literární postavy či knihy pomocí parafráze nebo citace není v písňovém textu neobvyklé. Rytmika písni podstatně ovlivňuje text, jelikož se za dominanci hudební složky písni skryjí rýmové nedokonalosti textu. Časté je opakování jednoslabičných slov či slov, jejichž koncovky se neshodují. Výjimku však netvoří ani rým absolutní (užití ženských rýmů, které pádností a úderností vyhovují hudebnímu frázování) či rýmů volných,

kterých textaři docílí například pomocí užití slov z cizích jazyků, vznikají tedy bilingvní písně, které jsou pro své posluchače zajímavým zpestřením (Stašová, 2009).

Píseň má rytmus, pravidelné střídání či opakování zvuku, které je tvořené hudebním metrem. Nalezneme ho v hudebním doprovodu nebo zpěvu, s kterým musí písňový text fungovat. Absence slabik v textu se nahrazuje delšími notami, legaty nebo pomlčkami, v opačném případě se využívá rytmických variací. Z rytmu nevychýlí ani časté užití zájmen, příslovcí, předložek, spojek či částic, které tvoří předrážky. Předrážky jsou často užity i v básni, ve které však vytváří jambické metrum (Stašová, 2009).

Obvyklé schéma písně je sloka-refrén-sloka/instrumentální část, sloka/refrén. Obsahově autonomní jednotkou písně je refrén, na který by se mělo dát navázat jakoukoli jinou částí textu. V současných skladbách však netvoří výjimku ani refrény, které jsou převážně tvořeny vokální modulací hlasu, kdy si zpěvák namísto slovních spojení hraje s melodií dlouhých vokálů a slabik, například „ná“, „lá“, „á“ (Stašová, 2009).

Hudební kadence určuje pravidla trojice akordů tóniky, dominanty a subdominanty a harmonizaci, ve které převažuje mollová či durová tónina. Stále častějším jevem je záměrné umístění do nesprávné tóniny, tvořící jedinečné harmonie, které, pro svou originalitu, chtějí autoři docílit. Autor písňových textů společně s autorem hudebního podkladu při své práci zohledňují i specifický projev vybraného zpěváka, který pracuje se svým hlasovým rozsahem a barevností. V některých částech může zpěvák hlasově ubrat až šeptat či naopak zvýšit intenzitu hlasu až vykřiknout tak, že dodá textu hlubší emocionalitu a podtrhne význam zpívaných slov. Převážná část písňových textů nefunguje bez dokreslující hudební složky a specifického projevu zpěváka, který textu přidává důraz na emocionalitu a jedinečný výraz.

3 Populární hudba od 60. let 20. století, fenomén písničkářství

Písničkář je autor, interpret i hudebník v jedné osobě, který vytváří od 60. let 20. století zvláštní druh české alternativní kultury. Impulzem pro vznik je politická a společenská situace po událostech pražského jara roku 1968 a inspirace folkovou písní od písničkářů z anglosaských zemí, mezi které patřil například Woody Guthrie nebo Bob Dylan. S novým fenoménem se vytváří i nové prostředí kolem autorů, které se stalo nepřímou formou protestu proti panujícím poměrům a normalizačnímu pragmatismu. Písničkáři se staly protiváhou oficiální politicky propagační kulturní produkce. S projevem písničkářů a jejich životních reflexí se ztotožnili lidé napříč generacemi, pro které se stali hlasem lidu. I přes své mnohdy neskrývané nesouhlasy s komunistickým režimem však nepatřili do oblasti neoficiální kultury, ale stáli na pomezí kultury oficiální a záměrně opoziční v tzv. šedé zóně (Holý, Trávníček, 2006, s. 596).

Každý písničkář má svůj osobitý styl sobě vlastní, přesto je rozdělujeme do několika podskupin, kam patří reflektivní písně Vladimíra Merty a Jarka Nohavici, společensko-kritické a satirické písně Karla Kryla, Josefa Nose, Slávka Janoušky a Jiřího Dědečka, imaginativní a lyrické písně Karla Plíhala, Vlastimila Třešňáka, Oldřicha Janoty a Marka Ebena, poslední podskupinou jsou písně folklorizující od Dagmar Andrtové-Voňkové nebo Jaroslava Hutky (Holý, Trávníček, 2006, s. 597).

Místem předávání písní se pro písničkáře staly koncerty, na kterých působili jako autoři hudby a interpreti, ale často také jako autority, vzory a mluvčí části společnosti, která nesouhlasila s politickou situací. Publikum vykonávalo kromě funkce vnímatele také úlohu tvůrce, bylo tvořeno převážně vysokoškolskými studenty (Prokeš, 1994, s. 148).

Vedle folku se v průběhu šedesátých let, období počínajícího ústupu jazzu a swingu, začaly rozvíjet stylově žánrové druhy rocku a country. Jejich zprvu relativně amatérské osvojování přispívalo k nástupu spontánní hudebnosti a zpěvnosti. Určité uvolňování politických a společenských tlaků v první polovině šedesátých let, vedlo k reakci na aktuální hudební vzory západního světa i na bouřlivé myšlenkové podněty. V případě rocku šlo o počátek hudby s reprodukční elektroakustikou, který sebou

přinesl nový zvukový témr. Pro mladé publikum se rock stal jakýmsi podmětem ke generační výzvě, jejímž hlavním znakem bylo odlišení se od staré generace či vyjádření nesouhlasu přežívajícímu dogmatismu. U country šlo o romantický pseudoúnik od neradostné domácí skutečnosti. Nové hudební tendence, přinášející nové společenské ladění, se v různých stupních omezení dále vyvíjely, nezastavila je ani následná normalizace po roce 1968 (Kotek, 1998, s. 345–346).

3.1 Proměna po roce 1989

S politickým převratem po listopadových událostech roku 1989 nastala změna ve společenském postavení a vnímání role kultury a umění. V relativně krátkém časovém úseku začali být vydáváni autoři, žijící v exilu, do té doby publikující jen v samizdatu. Z oblasti literární se představili básníci undergroundu, vraceli se autoři spirituální a další. Vedle sebe mohli fungovat autoři rozdílných poetik, životních postojů, generací, skupin a směrování (Křivánek, 2007, s. 263). V hudbě se funkce společensko-kritická a protestní proměňuje ve funkci čistě společenskou s důrazem na jedinečný a osobitý hudební výkon. Prosazuje se návrat k folkloru s tématy všelidskými a archetypálními (Holý, Trávníček, 2006, s. 597). Vznikají písně o lásce, o snech, s pohádkovými motivy či mýty, které zaujmou publikum napříč politickým začleněním, z kritiky politické se v menším výskytu stává kritika sociální. Písně z doby před revolucí se však zcela nevytrácí a svého posluchače nachází dál. Stylově žánrové druhy folku, country a rocku se od šedesátých let dál vyvíjely, s otevřením možnosti kulturního náhledu a proudění společenských směrů a zábavního průmyslu ze západního světa se po roce 1989 tyto tendence ještě prohloubily. Největší pozornost si však zasloužil rock, který v sobě skloubil příjemné melodické texty, směřované k životu člověka jako subjektu zájmu, se zvukem elektrické kytary a show, na které se podílela celá kapela jako celek.

3.2 Hudební interpreti a jejich spojitost s Pavlem Šrutem

Jednou z definic písničkáře je, že je autorem, interpretem a hudebníkem v jedné osobě (Holý, Trávníček, 2006, s. 597). I přes jasnou definici však nemůžeme říci, že by si písničkáři, po roce 1989, psali veškeré své texty sami. Pro unikátní a osobitý přednes si zasloužili pozornost textařů, s kterými na některých svých textem spolupracovali. Po roce 1989 mnoho písničkářů a skupin účinkovalo dál,

s pozměněným repertoárem, novými písněmi nebo novými názvy uskupení se snažili naladit na nové společenské citění.

Mezi novou vlnu písničkářů patří Radůza. Na hudební scéně působí od roku 1993, její hudební inspirací je především folklor, ale částečně vychází i z chansonu. Na svých koncertech vystupuje netradičně jen s tahací harmonikou a posluchačům tak nabízí nejen hudební, ale i po textařské stránce, zajímavý a neotřelý zážitek (o Radůze, 2010). Během své kariéry spolupracovala, mimo dalších textařů a umělců, s Pavlem Šrutem na překladu díla Roberta Gravesa a vzniku písně *Kráska v nesnázích I*. Na písni *Kráska v nesnázích II* spolupracoval Pavel Šrut s hudebníkem a textařem Petrem Skoumalem a interpretem Lubošem Pospíšilem. Obě písně jsou součástí soundtracku ke stejnojmennému českému filmu z roku 2006 (Šrut, Šulc, 2010, s. 271).

Zpěvák a skladatel Petr Novák, který sklidil světový úspěch založením skupiny Beatles v roce 1963 a který je svými hity, *Já budu chodit po špičkách* nebo *Hvězdičko blyškavá* a další, známý široké veřejnosti dodnes, měl ve svém repertoáru i píseň s textem Pavla Šruta, která nese název *Mám pořád delší stín* (ČT Petr Novák, 1996).

Luboš Pospíšil byl společně s Helenou Arnetovou a dalšími v 70. letech součástí pěveckého uskupení C&K Vocal, pro který Pavel Šrut společně s hudebníkem Jiřím Cerhou napsali píseň *Vymítač ďáblů*. Již zmiňovaná píseň *Kráska v nesnázích II* byla v roce 1981 prvním sólovým počinem Luboše Pospíšila. Jeho spolupráce s Pavlem Šrutem pokračovala i nadále a dala za vznik písním *Ten zcela tvůj způsob chůze*, *Ranní národní*, *Staré fotky*, *Maturitní ples*, *Mám doma paní s úsměvem Mony Lisy*, *Kuřata v igelitu*, *Muzeum figurín* a spoustě dalším (Šrut, Šulc, 2010, s. 253).

Na sólovou dráhu se v roce 1988 vydala i Helena Arnetová, pro kterou Pavel Šrut s Jiřím Cerhou napsali písně *Opeřená ryba*, *Jako* a *Sisyfova žena*.

Pavel Šrut od roku 1984 svými hudebními texty nejvíce přispěl interpretovi Michalu Prokopovi a jeho uskupení Framus 5, pro kterého společně s Petrem Skoumalem napsali nespočet skladeb, mezi které patří například *Kolej Yesterday*, *Stará píseň*, *Můj brácha ing.*, *Cokoli*, *Loučení* nebo *Popěvek* (Šrut, Šulc, 2010, s. 265–269). Framus 5 v čele s Michalem Prokopem patří podle hudebních kritiků mezi nejvýznamnější české rockové kapely. Píseň *Kolej Yesterday* zvítězila v soutěži

Vokalízy 1984 a hudební publicista Jan Rejžek o ní napsal, že „*má charakter generační zpovědi střední generace*“ (Šrut, Šulc, 2010, s 265–269).

Od roku 1987 se jméno Pavla Šruta objevuje na albech české rockové skupiny ETC v čele s Vladimírem Mišíkem. Dosavadním největším hudebním úspěchem skupiny bylo v roce 1990 účinkování na koncertě The Rolling Stones na pražském Strahově, na kterém si zahráli jako předkapela. Mezi písně, ke kterým Šrut textově přispěl patří *Déjà vu* nebo *Co ti dám?* (Šrut, Šulc, 2010, s. 256).

Pavel Šrut spolupracoval i s hudebníkem, interpretem a majitelem nahrávacího studia Propast Petrem Jandou, s kterým společně zkomponovali skladbu s názvem *Zakopaný money*. Píseň je součástí alba *Brejle* z roku 1997 hudební skupiny Olympic (Šrut, Šulc, 2010, s. 259).

Písňové texty, *Tisíc způsobí jak zabít lásku* a *Banální příběh o domě*, Pavla Šruta se objevily i na albech populárních českých ženských interpretů, jakými jsou Lenka Filipová nebo Marta Kubišová. Píseň *Tisíc způsobů jak zabít lásku* se stala titulní písní stejnojmenného alba Lenky Filipové z roku 2003. Marta Kubišová do svého alba s názvem *Někdy si zpívám...*, vydaném roku 1991, začlenila píseň *Banální příběh o domě* (Šrut, Šulc, 2010, s. 254–255).

Praktická část

4 Analýza písňových textů

Praktická část diplomové práce se zabývá literární, z části lingvistickou analýzou písňových textů Pavla Šruta. Cílem analýzy jsou specifika autorského stylu Pavla Šruta v jeho písňové tvorbě.

4.1 Zvolené metody zpracování

Recepce textu, jeho analýza a interpretace – vlastní interpretace je budována na základě analýzy, kterou doplňuje. Jedná se o analýzu, ve které jde o konstatování nesporných faktů textu. Cílem je k objektivnosti směřující rozklad struktury textu, tedy segmentaci textu na jeho komponenty, se zaměřením na popis vztahů mezi těmito komponenty po stránce obsahové a jazykové. Literární interpretace se zabývá strukturou textu a jeho smyslem, u jehož hodnocení se vychází především z významu zvolených slovních spojení tak, aby se co nejvíce zamezilo subjektivnímu hodnocení díla (Hrbáček, 2005). Jistá subjektivnost však přesto může být patrná v části, zabývající se celkovým laděním textu.

Analýza se dále zabývá metrickou stopou písňových textů, kde se snaží zachytit zvukový úsek střídající iktus a arsis, jedná se o opozici suprasegmentálních příznaků. V sylabotónismu je rozsah jednotek měřen počtem slabik bez ohledu na jejich délku. V notaci sylabotónického verše se silná pozice, iktus, značí *S*, slabá pozice, arsis, symbolem *W* a slabá pozice v třídobých a logaedických metrech se značí symbolem *V*. Končí-li verš *S* pozicí ve dvoudobých rozměrech, představuje mužskou variantu, značenou symbolem *m*, *W* pozicí ženskou variantu značenou symbolem *ž*. V třídobých rozměrech, verš končící $S^n V^m W^n$ se označuje jako akatalektický, který je symbolizován *a*. (Kolár, Plecháč, Říha, 2009, s. 29–30). Pro nejednoznačnost druhu stop je zkoumaný úsek tvořen celou verzí písňového textu, vzniká tak kompletní notace sylabotónického verše. Na závěr analýza zohledňuje i zhudebněné verze písňových textů, u kterých se zabývá jejich případnými změnami.

5 Vlastní analýza písňových textů Pavla Šruta

Písňové texty Pavla Šruta, zvolené k analýze, byly vybrány z knihy *Už ráno začal večírek*, z části kompletní diskografie. Jedná se o texty, které byly hudebně zpracovány, vždy jeden text z alba jednoho hudebního interpreta, celkem devět písňových textů. Vynechán je text od interpretky Radůzy, *Láska v nesnázích I.*, jelikož se jedná o překlad básně Roberta Gravesa, u kterého by se u analýzy muselo nahlížet na originální znění básně.

5.1 Opeřená ryba – Helena Arnetová

Píseň vyšla na: Helena Arnetová – Všechno nebo nic... (LP, Panton 1988, 81 0793-1311)

Text písně:

Za zrcadlem v díře
má úkryt divný zvíře
co oplývá skromností
všechno dělá po mně
když vztekám se, řve v domě
směju se – šílí radostí

Umí vrhat dvojí stín
umí splývat s okolím
denně miliony tváří kolem provanou
zákazníci stáli ve frontě na skrývanou

V zrcadle v amalgamu
pluje útesy klamu
a do prázdna svých očí
promítá mý lásky
tváře a mý masky
a když neví – tak skočí

Ten stín sedá na tvůj stůl
stůl – koráb co nevyplul
denně miliony tváří kolem provanou
zákazníci stáli ve frontě na skrývanou

Bůh soukromých vesmírů
nešije šaty na míru
každý salon Adamit
tvář odkrývá

Dluh jak klapky na očích
opeřená ryba v nich
co skutečnost, co zrcadlo
co vysílá...?

Opeřená ryba
je úskočná a tichá
dle jednoho mnicha
z dynastie Cu-Fu-Či
krade úsměv z tváře
v noci v ranní páře
za zrcadlem pak skučí (Šrut, Šulc, 2010, s 137–138)

Písňový text *Opeřená ryba* je středního rozsahu. Skládá se ze sedmi slok, které se od sebe liší obsahem a počtem veršů. První sloka je totožná se slokou druhou a sedmou v počtu veršů a v rýmovém schématu *aabaab*. Druhá sloka je s počtem veršů čtyři totožná se slokou čtvrtou, pátou a šestou. Rýmové schéma se však liší, u druhé a čtvrté sloky je *aabb* a u zbývajících páté a šesté sloky je rýmové schéma nejbližší k *aabc*.

Nonsens, který je pro básnickou tvorbu Pavla Šruta typický, můžeme sledovat již v názvu písně užitím katachrézy *Opeřená ryba*. Ze samotného názvu není jasné téma písně, je patrné z první sloky textu, ve které se v úkrytu za zrcadlem objevuje

divné zvíře, které dělá všechno po mně. Divné zvíře je označení sebe sama, obraz pravého já, které vidíme v zrcadle. Užití adjektiva *divné* evokuje, že podoba zvířete je neobvyklá či méně častá. Jeho úkolem je zobrazovat pravou skutečnost – když se vztekám, tak řve a když se směju, tak šílí radostí. Další vlastností je, že umí vrhat dvojí stín a zároveň umí splývat s okolím. Spojení slov *dvoji stín* působí jako synonymum k častěji užívanému spojení slov *dvoji tvář*, tedy schopnosti měnit svou osobnost v závislosti na prostředí. Následuje metaforické přenesení *denně miliony tváří provanou* a na první pohled nenavazující verš *zákazníci stáli ve frontě na skrývanou*. Pro svůj význam zdánlivě nesmyslné spojení slov *fronta na skrývanou* působí jako epiteton ornans. Zajímavé je metaforické slovní spojení *pluje útesy klamu*, postrádající předložku mezi, která by narušila jistou systémovost v počtu slabik verše. V písňovém textu je často užitá pomlčka, která nahrazuje čárku, *a když neví – tak skočí*, a zároveň dodává důraz na významu blíže vysvětleným symbolům slov, například *stůl – koráb co nevyplul*. Spojení *bůh soukromých vesmírů* je dalším často užitým jevem, ve kterém jsou k sobě slova záměrně nelogicky připojena, tvořící oxymorón. V předposlední sloce se poprvé objevuje slovní spojení z názvu textu *Opeřená ryba*, která je součástí klapků na očích, přirovnaných k dluhu. Následně je výraz popsán *je úskočná, tichá, krade úsměv z tváře* a která *za zrcadlem pak skučí*. *Za zrcadlem stojím „já“*, výraz *opeřená ryba* tedy symbolizuje skutečnost, pravé já, které se v zrcadle za nic neschová. Zakončení podobné apoiopezické odchylky od pravidelné větne stavby má emjambement verše *co skutečnost, co zrcadlo co vysílá...?*, který plní funkci řečnické otázky.

Pro tvorbu Pavla Šruta je typické užívání spisovného jazyka s prvky hovorové češtiny, ale i jazyka nespisovného s inklinací k obecné češtině. Písňový text *Opeřená ryba* je psán jazykem spisovným, jedinou výjimku tvoří gramaticky nevhodné užití přivlastňovacího zájmena *můj* v akuzativu plurálu feminina *promítá mé lásky* a *tváře a mé masky*.

Téma písňového textu je obraz pravého a ničím neskrývaného já, které vidíme v zrcadle. Explicitním motivem textu je zrcadlo, které symbolizuje odraz, skutečnost. Mezi implicitní motivy patří například přirozenost, život, starost či každodennost. Ladění písně působí díky užití přirovnání a četných metafor pozitivně až komicky, i

přes to, že jeho tématem je zobrazení skutečného a neskrývaného „já“, které se často neshoduje se subjektivní představou člověka o sebe samém.

Text postrádá klasické kompoziční členění písně, nelze jasně určit refrén a jeho délka, jedinými opakujícími verši jsou po sobě jdoucí *denně miliony tváří kolem provanou* a *zákazníci stáli ve frontě na skrývanou*. Gradace je patrná v celém textu, kdy v jeho první třetině jsou pospány vlastnosti *divného zvířete*, v druhé třetině jsou naznačeny konkrétní city a emoce, které se před zrcadlem neskrývají a v poslední části je vysvětlen a objasněn výraz *opeřená ryba* a obraz skutečného já. Text je ve své podobě připraven pro práci hudebního skladatele či interpreta, který ho kompozičně zpracuje pro hudební doprovod.

Rytmické schéma textu je:

Za zrcadlem v díře

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (T3ž)

má úkryt divný zvíře

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

co oplývá skromností

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Všechno dělá po mně

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (T3ž)

když vztekám se řve v domě

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^1 W^3$ (DT3a)

směju se – šílí radostí

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Umí vrhat dvojí stín

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4$ (T4m)

Umí splývat s okolím

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

Denně miliony tváří kolem provanou

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4 S^5 W^5$
 $S^6 V^6 W^6$ (DT6a)

Zákazníci stáli ve frontě na skrývanou

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3 S^4 V^4 W^4 S^5 V^5$
 W^5 (DT5a)

V zrcadle v amalgamu

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

pluje útesy klamu

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

a do prázdna svých očí

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

promítá mý lásky

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2$ (D2a)

tváře a mý masky

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2$ (D2a)

a když neví – tak skučí

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Ten stín sedá za tvůj stůl

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

stůl – koráb co nevyplul

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Denně miliony tváří kolem provanou

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ S⁵ W⁵
S⁶ V⁶ W⁶ (DT6a)

zákazníci stáli ve frontě na skrývanou

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ S⁴ V⁴ W⁴ S⁵ V⁵
W⁵ (DT5a)

Bůh soukromých vesmírů

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Nešije šaty na míru

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

každý salon Adamit

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

tvář odkrývá

S¹ W¹ S² W² (T2ž)

Dluh jak klapky na očích

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Opeřená ryba v nich

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ (T4m)

co skutečnost, co zrcadlo

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

co vysílá... ?

W⁰ S¹ W¹ V¹ (DTp1a)

Opeřená ryba

S¹ W¹ S² W² S³ W³ (T3ž)

je úskočná, tichá

S¹ W¹ S² W² S³ W³ (T3ž)

dle jednoho mnicha

S¹ W¹ S² W² S³ W³ (T3ž)

z dynastie Cu-Fu-Či

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

krade úsměv z tváře

S¹ W¹ S² W² S³ W³ (T3ž)

v noci v ranní páře

S¹ W¹ S² W² S³ W³ (T3ž)

za zrcadlem pak skučí

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Rytmičtý celek písně vytváří stopy jak dvoudobých, tak třídobých a logaedických rozměrů. Nejčastějším rozměrem písňového textu je daktylotrochej, například verš *za zrcadlem pak skučí*, označení DT3a, tedy třístopý akatalektický daktylotrochej se sladem trochej – trochej – daktyl. Objevují se však i trochej, verš *krade úsměv z tváře*, označení T3ž, tedy třístopý ženský trochej a daktyl, verš *promítá mé lásky*, označení D2a, tedy dvoudobý akatalektický daktyl. Nejčastějším je verš akatalektický, poté ženský a nejméně častým je verš mužský.

Zhudebněná verze písně, nazpívaná Helenou Arnetovou, graduje zvoleným refrémem, který tvoří sloka pátá a šestá, začínající verši *Ten stín sedá za tvůj stůl* a *Bůh soukromých vesmírů*. Původní text písně je nepozměněn, kromě zdánlivého zdloužení samohlásky *i* na *í* v části textu *stáli ve frontě...* V refrénu jsou přidány vokální prvky skupiny C&K Vocal, které jsou tvořeny modulací hlasu pomocí samohlásky *ó*

s melodií, podporující celkový ráz hudební složky písně, která odpovídá hudebním trendům konce 80. let.

5.2 Vymítač ďáblů – C&K Vocal

Píseň vyšla na: C a K Vocal – Causa Krysař (CD, Supraphon 1989, 110534-2311)

Vymítač ďáblů a okusovač nehtů

chce spasit svět

cigára bez příměsi dehtu

začíná vyrábět

pastilky proti samotě

a kávu bez kofeinu

o každé volné sobotě

vyhání lidi v hejnu

do své veřejné zahrady

kde pěstí černou růži

ke které stačí přivonět

a hned přestaneš toužit

po lásce

Vymítač ďáblů a pán spasitel smutků

chce spasit svět

milencům píše do posudku

pokaždé z mravů pět

že láska je prý nezdravá

překáží lidem v práci

z velkých dávek je otrava

proto nás v hejnu vrací

do své veřejné zahrady

kde pěstí černou růži

ke které stačí přivonět

a hned přestaneš toužit

po lásce

Vymítač ďáblů a hygienik duší

chce spasit svět

pergamen srdce popíše ti tuší

už nikdy nevrátíš se zpět

už nikdy nevrátíš se zpět

už nikdy... (Šrut, Šulc, 2010, s. 219 – 220)

Písňový text *Vymítač ďáblů* je středního rozsahu, rozdělený do tří slok. První dvě sloky se shodují v počtu veršů, kterých je neobvykle lichý počet. Třetí sloka je svým rozsahem kratší, skládá se z šesti veršů. Rýmové schéma dvou shodných slok by se dalo rozdělit do dvou samostatných částí, z nichž první část, skládající se z prvních osmi veršů, se shoduje se schématem *abababab*, část následující je zajímavá pro svá koncová slova veršů, které se v obou slokách opakují, jedná se o *zahrady* a *růži*, slova, ve kterých je při vyslovení dominantní znělá souhláska *r* a koncové užití výslovnostně shodných samohlásek *i* a *y*, které se liší v tvrdosti. V obou případech následuje samostatně stojící verš *po lásce*. Dále se jedná o slova *přivonět* a *toužit*, která se shodují tvarem v infinitivu. Poslední sloka se shoduje s rýmovým schématem *abab*, čtvrtý verš se v závěru celé písně dvakrát opakuje.

Název písně *Vymítač ďáblů* je i pojmenování aktivní postavy textu, které se opakuje v prvním verši na začátku každé sloky, kde je dále doplněno. V první sloce verš pokračuje *a okusovač nehtů*, v druhé *a pán spasitel smutku* a ve sloce poslední *a hygienik duší*. Jedná se o doplnění charakteru postavy, která je v prvním případě připodobněna lidskému zlozvyku kousání si nehtů, působí tedy jako něco negativního, ale zároveň lidského. Ve druhé sloce je doplněna o schopnost spasit smutek a ve sloce třetí o schopnost vyčistit duši od špatného, což naopak od sloky první, působí v obou případech pozitivním dojmem. Úkolem vymítače ďáblů je, že *chce spasit svět*, verš, který se jako druhý v pořadí opakuje v každé sloce. Časté užití verba *spasit* značí nadpřirozenou až božskou povahu vymítače ďáblů, o čem přesvědčuje i následující opakující se část veršů *do své veřejné zahrady, kde pěstí černou růži*. Slovní spojení *veřejná zahrada* poukazuje na rajskou zahradu patřící dle biblického učení Bohu, ve které nalezneme černou růži, symbolizující smrt a vykoupení. Jistá komika je také patrná u slov jako *láska*, *smutek*, *cigaretový dehet* a *kofein*, která jsou řazena na stejnou

úroveň špatného a která tvoří zmiňovaný výčet d'áblů, které se vymítač snaží odstranit. Komicky až ironicky působí metaforické vložení slova d'ábel do pojmenování Boha. V poslední sloce je lidský osud připodobněn pergamenu srdce, jehož popis je schopností vymítače. Anaforicky opakující se verš v poslední sloce *už nikdy nevrátíš se zpět* navazuje na přivonění k černé růži, znamenající smrt. Na konci prvních dvou slok stojí samostatně výraz *po lásce*, který má funkci povzdechnutí a zároveň zdůraznění významu citu lásky. Verš poslední sloky je tvořený apoziopézí v podobě *už nikdy...*

Téma písňového textu je spasení světa, o které se snaží vymítač d'áblů, pomocí odstranění přirozených lidských emocí a nezdravých a návykových věcí či zlovyků, pod pohružkou zavedení do veřejné zahrady a přičichnutí k černé růži, po kterém už nevede cesta zpět. Explicitním motivem je Bůh a jeho zdánlivá moc rozhodovat, co je dobré a co špatné. Implicitními motivy jsou například láska, smutek, zlovyk nebo morální jednání. Stejně, jako je tomu u písně *Opeřená ryba*, text svou náladou působí pozitivně díky četné jazykové komice a vhodně zvoleným přirovnáním, i přes to, že jeho tématem je odstranění lidské přirozenosti v emocích a touhách.

Kompozice textu je v případě písně *Vymítač d'áblů* více podobná klasické kompozici písně, kdy za refrén je považováno opakování veršů *vyhání lidi v hejnu / do své veřejné zahrady / I kde pěstí černou růži / I ke které stačí přivonět / I a hned přestaneš toužit / I po lásce*. Text je srozumitelný a po obsahové stránce na sebe navazující verše spisovné češtiny se sklonem k hovorovosti s jednoduchými slovními spojeními a přirovnáními nezpůsobí, že by se posluchač v textu ztrácel.

Rytmické schéma je:

Vymítač d'áblů a okusovač nehtů

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ S⁴ W⁴ S⁵ W⁵
(DT5ž)

chce spasit svět

S¹ V¹ W¹ S² (D2m)

cigára bez příměsí dehtu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

začíná vyrábět

S¹ V¹ W¹ S² V² W² (D2a)

pastilky proti samotě

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

a kávu bez kofeinu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

o každé volné sobotě

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

vyhání lidi v hejnu

S¹ V¹ W¹ S¹ W¹ S¹ W¹ (DT2ž)

do své veřejné zahrady

S¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

kde pěstí černou růži

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

ke které stačí přivonět

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

a hned přestaneš toužit

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

po lásce

S¹ V¹ W¹ (D1a)

**Vymítač ďáblů a pán spasitel
smutků**

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴ S⁵ W⁵
(DT5ž)

chce spasit svět

S¹ V¹ W¹ S² (D2m)

milencům píše do posudku

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (D3a)

pokaždé z mravů pět

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT2m)

že láska je prý nezdravá

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

překáží lidem v práci

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

z velkých dávek je otrava

S¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

proto nás v hejnu vrací

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

do své veřejné zahrady

S¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

kde pěstí černou růži

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

ke které stačí přivonět

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

a hned přestaneš toužit

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT2ž)

po lásce

S¹ V¹ W¹ (D1a)

Vymítač ďáblů a hygienik duší

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴ S⁵ W⁵
(DT5ž)

chce spasit svět

S¹ V¹ W¹ S² (D2m)

pergamen srdce popíše ti tuší

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ S⁴ W⁴
(DT4ž)

už nikdy nevrátíš se zpět

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ S⁴ (DT4m)

už nikdy nevrátíš se zpět

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ S⁴ (DT4m)

už nikdy...

S¹ W¹ S² (T2m)

Rytmičkový celek písňového textu vytváří dvoudobé, třídobé i logaedické rozměry. Nejčastějším je rozměr daktylotrochej s ženským veršem, například *kde pěstí černou růži*, označení DT3ž, tedy třístopý ženský daktylotrochej. Objevuje se však i daktylotrochej s mužským rýmem, například *už nikdy nevrátíš se zpět*, označení DT4m, tedy čtyřdobý mužský daktylotrochej, a daktylotrochej akatalektický, například *o každé volné sobotě*, označení DT3a, tedy třístopý ženský daktylotrochej. Méně časté jsou samostatné daktylské nebo trochejské rozměry.

V zhudebněné verzi písni je text zcela nepozměněn. První sloka je rozdělena do tří částí. První část, končící veršem *začíná vyrábět*, je odrecitována mužským

interpretem, druhá část, končící veršem *vyhání lidí v hejnu* je nazpívána smíšeným sborem a třetí část je nazpívána vysoce posazeným ženským hlasem. Poslední část má sestupnou tendenci. Druhá sloka má stejný průběh, poté následuje dlouhé kytarové sólo a znovu se opakuje druhá sloka, od verše *že láska je prý nezdravá*. Poslední sloka je odrecitována mužským interpretem, poslední verš se anaforicky opakuje do ztracena, tedy častěji než v originálním písňovém textu, kdy se verš opakuje třikrát.

5.3 Tisíc způsobů jak zabít lásku – Lenka Filipová

Píseň vyšla na: Lenka Filipová – Tisíc způsobů jak zabít lásku (CD, Universal 2003, 013 742-2)

Znáš tisíc způsobů jak zabít lásku dřív
než tě z ní bolí hlava
touha je negativ
a dálka, dálka ji vyvolává

Vím od ráda, kdy přijedeš
vítr zná tajné heslo
budeme stavět z ticha věž
anebo elektrické křeslo

Znáš tisíc způsobů jak zabít lásku dřív
a říkáš: To se stává
láska je negativ
a dálka, dálka ji vyvolává

Ještě že tě mám
Ještě že tě mám
Ještě že tě mám
Tisíckrát umřít
a pak s tebou vstát
znova tisíckrát

Vím od rána, kdy odjedeš
už slyším ozvěnu tvých kroků

něco je pravda, něco lež
a znám už, znám už tolik roků

tvých tisíc způsobů jak zabít lásku dřív
než tě z ní bolí hlava
touha je negativ
a dálka, dálka ji vyvolává (Šrut, Šulc, 2010, s 183).

Písňový text *Tisíc způsobů jak zabít lásku* je středního rozsahu, skládající se z šesti krátkých slok po čtyřech verších. Výjimku tvoří sloka čtvrtá v pořadí, ve které se první verš třikrát opakuje, dohromady má tedy veršů šest. Zajímavé je rýmové schéma textu *abab*, které však není tak jednoznačné. Rým vytvářejí koncová slova, která se neshodují v počtu slabik nebo v dlouhé či krátké podobě koncové samohlásky, například *dřív* a *negativ* nebo *hlava* a *vyvolává*. Rým veršů *Vím od rána, kdy přijdeš | budeme stavět z ticha věž* a *Vím od rána, kdy odjedeš | něco je pravda, něco lež* je založený na párových souhláskách *š – ž*, které se stávají neznělými a u kterých mizí rozdíl výslovnosti.

Na rozdíl od dvou předchozích písňových textů *Opeřená ryba* a *Vymítač ďáblů*, které nejsou jednoznačně někomu adresovány a ve kterých se neobjevuje *ich*-forma, je text *Tisíc způsobů jak zabít lásku* adresován danému posluchači, či čtenáři, patrně například z veršů *Znáš tisíc způsobů, vítr zná tvé tajné heslo, a říkáš: To se stává, a pak s tebou vstát...* Text působí jako dopis „ode mě tobě“, který ještě více podtrhuje užití *ich*-formy ve verších *Vím od rána, kdy přijdeš, Ještě že tě mám* nebo *už slyším ozvěnu tvých kroků*. Lásku je v textu zobrazena jako bolest hlavy vyvolávající touhu, která je přirovnána k negativu, tedy k tonální barevné inverzi obrazu pozitivního. Touhu v podobě negativu vyvolává dálka, která tvoří ve verši epizeuxis, obsažený i ve verši *a znám už, znám už tolik roků* ve sloce čtvrté. Vedle personifikace *vítr zná tvé tajné heslo* se v textu vyskytují i četné metafory *budeme stavět z ticha věž, nebo elektrické křeslo* či *už slyším ozvěnu tvých kroků*. Hyperbola, naznačená v názvu písně *Tisíc způsobů*, je zdůrazněna ve verších *Tisíckrát umřít a pak s tebou vstát znova tisíckrát*.

Tématem písně nejsou, z názvu textu vycházející, způsoby, jak zabít lásku, ale spíše způsob průběhu opakování lásky, která jednou přijde *Vím od rána, kdy přijdeš*,

vítr zná tvé tajné heslo, budeme stavět z ticha věž, anebo elektrické křeslo, a následně odejde Víím od rána, kdy odjedeš, už slyším ozvěnu tvých kroků, něco je pravda, něco lež, a znám už, znám už tolik roků, aby mohla zase přijít Tvých tisíc způsobů jak zabít lásku dřív, než tě z ní bolí hlava, touha je negativ a dálka, dálka ji vyvolává. Explicitním motivem jsou emoce a implicitním například dálka, blízkost nebo touha. Hovorový jazyk písní dodává na srozumitelnosti a snadné zapamatovatelnosti pro potencionální posluchače. Text písně působí atmosférou plnou lásky a všech neduhů, které jsou s láskou spojovány, jako zklamání, štěstí, radost nebo touha.

Kompozice textu je podobná klasické hudební kompozici písně, která však neobvykle začíná opakujícím se refrénem *Znáš tisíc způsobů jak zabít lásku...*, následuje sloka *Vím od rána, kdy přijdeš...*, refrén, sloka *Ještě že tě mám...*, sloka *Vím od rána, kdy odjedeš...* a opakující se refrén, ve kterém se mění pouze první slovo *Znáš na tvých*.

Rytmické schéma je:

Znáš tisíc způsobů jak zabít lásku dřív

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3 S^4 W^4 S^5$
(DT5m)

než tě z ní bolí hlava

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

touha je negativ

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2$ (DT2a)

a dálka, dálka ji vyvolává

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$
(DT4ž)

Vím od rána, kdy přijedeš

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

vítr zná tajné heslo

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

budeme stavět z ticha věž

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^3$ (DT3m)

anebo elektrické křeslo

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

Znáš tisíc způsobů jak zabít lásku dřív

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3 S^4 W^4 S^5$
(DT5m)

a říkáš: To se stává

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

láska je negativ

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2$ (DT2a)

a dálka, dálka ji vyvolává

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$
(DT4ž)

Ještě že tě mám

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3$ (T3m)

Ještě že tě mám

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3$ (T3m)

Ještě že tě mám

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3$ (T3m)

Tisíckrát umřít

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2$ (DT2ž)

a pak s tebou vstát	$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)
$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3$ (T3m)	tvých tisíc způsobů jak zabít lásku dřív
znova tisíckrát	$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3 S^4 W^4 S^5$ (DT5m)
$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2$ (DT2a)	než tě z ní bolí hlava
Vím od rána, kdy odjedeš	$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)
$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)	touha je negativ
už slyším ozvěnu tvých kroků	$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2$ (DT2ž)
$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (D3a)	a dálka, dálka ji vyvolává
něco je pravda, něco lež	$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)
$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4$ (DT4m)	
a znám už, znám už tolik roků	

Nejčastějším rozměrem písňového textu je logaedický daktylotrochej. Na rozdíl od předešlých textů se však v písni častěji vyskytuje mužský rým, například *tvých tisíc způsobů jak zabít lásku dřív*, označeno DT5m, tedy pětiřstopy mužský daktylotrochej, nebo verš *budeme stavět z ticha věž*, označeno DT3m, tedy třístopý mužský daktylotrochej. Méně často se vyskytují verše akatalektické a ženské, například *touha je negativ*, označeno DT2a, tedy dvoudobý akatalektický daktylotrochej, *vítr zná tajné heslo*, označeno DT3ž, tedy třístopý ženský daktylotrochej. Ojedinělým je samostatný trochej, *a pak s tebou vstát*, označeno T3m, tedy třístopý mužský trochej.

Zhudebněná verze písňového textu se neliší od originální verze textu. Za refrén, který se na závěr písni opakuje do ztracena je považována sloka začínající veršem *Ještě že tě mám*. V refrénu je hlas Lenky Filipové podpořen mužským vokalistou.

5.4 Banální příběh o domě – Marta Kubišová

Píseň vyšla na: Marta Kubišová – Songy a nálady (CD, Popron 1993, 54024-2)

Krátký dny dlouhý noci stáli
tam, kde kvet obchod na černo

Co koupili, to rozdávali
pod poloslepou lucernou
Každej den byla neděle
a tak slepeckým písmem
psali si vzkazy o těle
a nešetřili místem

A oba jakž takž studovali
každej den byly Vánoce
Co měli, to si darovali
a čekala je promoce
Zkoušku za zkouškou přeležali
Jak do zahrady zítku
I v hospodě si ustýlali
když zašli na desítku

Psali si vzkazy po těle
a nešetřili místem
Každej den byla neděle
a tak slepeckým písmem
psali si dopis o domě
a stavěli ho naruby
děravou stříšku na stromě
pro dva divoký holuby

A pořád jakž takž studovali
každej den byly Vánoce
Co měli, to si darovali
až jednoho dne na louce
si šťastně postavili dům
za půjčku na manželskou hádku
a pak divokým holubům
po nocích psali pohádku

Pohádku jak dva studovali
a v létě byly Vánoce
protože si je darovali
a čekala je promoce
Jak každou zkoušku přelejzali
jak do zahrady zídku
jak v hospodě si ustýlali
když zašli na desítku

A jak si psali po těle
a nešetřili místem
každej den byla neděle
každej den byla neděle (Šrut, Šulc, 2010, s. 12–13).

Písňový text *Banální příběh o domě* je svým rozsahem delší, skládá se z šesti slok po osmi verších kromě sloky poslední, která obsahuje verše čtyři. Rýmové schéma je *abab*, v poslední sloce *abaa*, jelikož se poslední verš dvakrát opakuje. Ve většině veršů se rýmují slova se stejným počtem slabik, výjimku tvoří rýmy *stáli | rozdávali, zídku | desítku, dům | holubům a hádku | pohádku*. V příkladu rýmu *hádku a pohádku* Pavel Šrut použil pouze předponu ke slovu hádku, vytvořil tak slovo pohádku, které se liší významem, ale vytváří tak téměř absolutní shodu rýmu. Zajímavý je rým slov *načerno* a *lucernou* v první sloce, samohláska *o* a dvouhláska *ou*, které, pokud jsou použity jako koncovky slov, při mluvené řeči zní stejně kvůli vypuštění výslovnosti koncového *u*.

V písni, na rozdíl od písní předchozích, je hned od začátku patrná jazyková hra se slovy, která je typická pro díla Pavla Šruta. Například v prvním verši, který obsahuje personifikaci, se setkáme s protiklady *krátký x dlouhý, dny x noci*. Výraznou nesmyslnost evokují hned následující verše *co koupili, to rozdávali*, oxymorón obsahující verš *pod poloslepu lucernou a každej den byla neděle*, ve kterém Šrut využil významu slova neděle, tedy každý den je den, kdy se nedělá. Podobu každého dne rozvíjí i přirovnání k *Vánocům*, ve kterých *co měli, to si darovali*. Celým textem se prolínají slova ze školního prostředí *A oba jakž takž studovali, a čekala je promoce* a přirovnání *Zkoušku za zkouškou přelejzali jak do zahrady zítku*, která naznačují, že

se jedná o mladé lidi, kteří si *psali vzkazy po těle a nešetřili místem*. Dům, o kterém by měl příběh být, se objevuje až ve třetí sloce *psali si dopis o domě a stavěli ho naruby, dřevou stříšku na stromě, pro dva divoký holuby, který si jednoho dne na louce šťastně postavili za půjčku na manželskou hádku*. V textu se často vyskytuje anafora, například *jak každou zkoušku přelezali | jak do zahrady zítku*. Téměř všechny verše textů se buď ve stejné nebo lehce pozměněné podobě opakují, těmi nejfrekventovanějšími jsou *Každej den byla neděle | a tak slepeckým písmem | psali si vzkazy po těle | a nešetřili místem*, které mění své pořadí, například třetí sloka začíná veršem *Psali si vzkazy po těle | a nešetřili písmem*.

Tématem písně je mládí dvou lidí, kteří jsou v písni připodobněni dvěma divokým holubům. Je to píseň o časech, kdy mladí lidé řeší jen svá studia a plánují si budoucnost. Explicitním motivem jsou bezstarostnost a implicitními motivy studium, mládí, láska nebo pocit štěstí. Na rozdíl od předešlých písní je text *Banální příběh o domě* složitý na celkové pochopení. Pavel Šrut si zde hraje se slovy a jejich významy ve zdánlivě nenavazujících verších s inklinací k hovorové až obecné češtině. Nejednoznačnost však textu přidává na umělecké hodnotě. Pro případné posluchače mohou vznikat tendence se v textu ztrácet, je hůře zapamatovatelný. Celkové ladění písně se nese v pozitivním a veselém duchu, kdy „člověk s úsměvem na tváři vzpomíná na své bezstarostné roky“. Kompozice textu není podobná klasické kompozici písně, pro relativně vysokou frekvenci opakování veršů nelze předem určit přesné znění refrénu.

Rytmické schéma je:

Krátký dny dlouhý noci stáli

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

tam, kde kvet obchod na černo

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Co koupili, to rozdávali

W⁰ S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DTp3a)

pod poloslepu lucernou

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Každej den byla neděle

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

a tak slepeckým písmem

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

psali si vzkazy o těle

S¹ V¹ W¹ S² V² W³ S³ W³ (DT3ž)

a nešetřili místem

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

A oba jakž takž studovali

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

každej den byly Vánoce

S¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Co měli, to si darovali

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

a čekala je promoce

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Zkoušku za zkouškou přelejzali

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

Jak do zahrady zítku

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

I v hospodě si ustýlali

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

když zašli na desítku

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Psali si vzkazy po těle

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

a nešetřili místem

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

Každej den byla neděle

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

a tak slepeckým písmem

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

psali si dopis o domě

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^3 S^3 W^3$ (DT3ž)

a stavěli ho naruby

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

děravou stříšku na stromě

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

pro dva divoký holuby

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

A pořád jakž takž studovali

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W S^3 W^4$ (DT4ž)

každej den byly Vánoce

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Co měli, to si darovali

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^2 W^3 S^3 W^3$ (DT3ž)

až jednoho dne na louce

$W^0 S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DTP3ž)

si šťastně postavili dům

$W^0 S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3$ (DTP3m)

za půjčku na manželskou hádku

$W^0 S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DTP3ž)

a pak divokým holubům

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

po nocích psali pohádku

$W^0 S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DTP3a)

Pohádku jak dva studovali

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

a v létě byly Vánoce

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

protože si je darovali

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

a čekala je promoce

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

Jak každou zkoušku přelejzali

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

jak do zahrady zítku

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

jak v hospodě si ustýlali

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

když zašli na desítku

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

A jak si psali po těle

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

a nešetřili místem

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

každej den byla neděle

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

každý den byla neděle

S¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Nejčastějším rozměrem sylabotónického verše v písňovém textu je třístopý akatalektický daktylotrochej, například *a čekala je promoce, každý den byla neděle, a stavěli ho naruby*. Vyskytuje se i verš ženský, například *za půjčku na manželskou hádku*, označeno DT4ž, tedy čtyřstopý ženský daktylotrochej. Ojedinele se vyskytuje verš mužský, *si šťastně postavili dům*, označeno DTp3m, tedy třístopý mužský daktylotrochej s předdrázkou.

Zhudebněná verze textu se nepatrně liší od originálního textu. Do prvního verše *Krátký dny noci stály* je vložena spojka *i*, *krátký dny i noci stály*. Ve verši *psali si vzkazy po těle* je slovní spojení *po telě* vyměněno za *nesmělé*. Po čtvrté sloce následuje verš *Z těch dávných dob, kde spolu stáli*, který není v originálním textu. Následuje *tam kvet obchod na černo* a verš *kde koupili to rozdávali*, ve kterém je *co* vyměněno na *kde*. Navazuje verš *pod poloslepou lucernou* a poté se už navazuje na pátou a následně šestou sloku textu. Martu Kubišovou v písni doprovází pouze akustická kytara a elektrická baskytara.

5.5 Déjà vu – Vladimír Mišík

Vladimír Mišík – ETC... 3 (LP, Supraphon 1987, 1113 4078)

Poprvé přijet do Paříže a cítit

tady jsem přece někdy byl

Co je to láska za pocit?

Vidím tě poprvé a přitom vím

že tebe jsem kdysi v noci políbil

Začínat koncem pořád znovu

poznat, že chodíš v kruhu návratů

Co je to láska za pocit?

Už dneska vím, že zítra

zakopnu o tři slova

co jsem ti šeptal včera do noci

Mám tě rád

Už mě to vůbec nebaví
sledovat mejdanovou burzu
Volám tě láska do noci
když měním ve výhodném kurzu
cit za pocit

Začínat koncem pořád znova
poznat že chodiš v kruhu návratů
Co je to láska za pocit?
Už dneska vím že zítra
zakopnu o tři slova
co jsem ti šeptal včera do noci

Mám tě rád
mám tě rád
mám tě rád (Šrut, Šulc, 2010, s. 31)

Písňový text *Déjà Vu* se svým rozsahem řadí mezi kratší texty Pavla Šruta. Skládá se ze čtyř slok, první a třetí sloka se skládá z pěti veršů, sloka druhá je totožná se slokou čtvrtou s šesti verši. Mezi druhou a třetí sloku je vložen samostatně stojící verš *Mám tě rád*, sloužící ke zvýraznění části výpovědi, který se anaforicky opakuje v závěru celého textu. Píseň postrádá pravidelné rýmové schéma, v první sloce je nejbližší k *abacb*, ve sloce druhé a čtvrté k *abcaac* a ve sloce třetí k *abcbc*. Rýmová shoda je patrná například u slov *cítit | pocit, byl | políbil, zítra | slova nebo burzu | kurzu*.

Název textu *Déjà Vu*, znamenající ve francouzském jazyce „již viděno“, označuje náhlý pocit něčeho již dříve viděného či prožitého. V samotném textu se další slova z francouzského jazyka již nevyskytují, další návaznost na Francii je však patrná z veršů na začátku první sloky *Poprvé přijet do Paříže a cítit | tady jsem přece někdy byl*. Následující verš, který se v textu opakuje, v podobě řečnické otázky *Co je to láska za pocit?* naznačuje, že Francie a Paříž slouží v textu jako evokace atmosféry lásky, která je připodobněna výrazu *Déjà Vu*, *Vidím tě poprvé a přitom vím | že tebe jsem*

kdysi v noci políbil. Motiv opakování jistého citu podtrhuje užití oxymorónu v prvním verši druhé sloky *Začínat koncem pořád znova* a následně metafory *poznat že chodíš v kruhu návratů*. V textu jsou patrná i další metaforická přirovnání, například *zakopnu o tři slova* nebo *když měním ve výhodném kurzu cit za pocit*. Pavel Šrut do písně neotřelým způsobem zakomponoval préteritum, prézens i futurum, kdy v jedné sloce použil příslovce *dneska, zítra a včera*, ve verších *Už dneska vím že zítra | zakopnu o tři slova | co jsem ti šeptal včera do noci*.

Tématem písně je láska ve významu emoce mezi dvěma lidmi, která je známá a prožitá i prožívaná, cyklicky se opakující, *Co je to láska za pocit? | Vidím tě poprvé a přitom vím | že tebe jsem kdysi v noci políbil*. Explicitním motivem je touha po lásce skutečné, pravé *Už mě to vůbec nebaví | sledovat mejdanovou burzu | když měním ve výhodném kurzu | cit za pocit*. Implicitním motivem je například Paříž. Písňový text je podobného ladění jako text *Tisíc způsobů jak zabít lásku*, se svou atmosférou emocí a touhy evokující baladu o lásce.

Kompozice textu je podobná klasické jednoduché kompozici písně, ve které se střídá sloka/refrén/sloka/refrén, do které je navíc vloženo samostatné spojení slov *mám tě rád*. Text je jednoduchý, pro hovorový jazyk snadno srozumitelný a pro prediktabilitu opakujících se slovních spojení snadno zapamatovatelný.

Rytmické schéma je

Poprvé přijet do Paříže a cítit

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
(D4a)

tady jsem přece někdy byl

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Co je to láska za pocit?

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

Vidím tě poprvé a přitom vím

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ S⁴ (D4m)

že tebe jsem kdysi v noci políbil

W⁰ S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
(DTp4a)

Začínat koncem pořád znova

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

poznat, že chodíš v kruhu návratů

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
(DT4a)

Co je to láska za pocit?

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

Už dneska vím, že zítra

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

zakopnu o tři slova

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

co jsem ti šeptal včera do noci

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ S⁴ W⁴
(DT4ž)

Mám tě rád

S¹ W¹ S² (T2m)

Už mě to vůbec nebaví

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Sledovat mejdanovou burzu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

Volám tě láska do noci

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

když měním ve výhodném kurzu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

cít za pocit

S¹ W¹ S² W² (T2ž)

Začínat koncem pořád znova

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

poznat že chodíš v kruhu návratů

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
(DT4a)

Co je to láska za pocit?

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

Už dneska vím že zítra

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

zakopnu o tři slova

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

co jsem ti šeptal včera do noci

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
(DT4a)

Mám tě rád

S¹ W¹ S² (T2m)

mám tě rád

S¹ W¹ S² (T2m)

mám tě rád

S¹ W¹ S² (T2m)

V písňovém textu se, stejně jako u písní předešlých, nejčastěji vyskytuje daktylotrochej. Především se jedná o verš ženský nebo akatalektický, například *Už dneska vím že zítra*, značeno DT3ž, tedy třístopý ženský daktylotrochej, nebo *Už mě to vůbec nebaví*, značeno DT3a, tedy třístopý akatalektický daktylotrochej. V textu se vůbec nevyskytuje daktyl, trochej jen ojediněle, *mám tě rád*, značeno T2m, tedy dvoustopý mužský trochej.

Ve zhudebněné verzi písně je text zcela nepozměněn. Za refrén je považována anaforicky se opakující verš *Mám tě rád*. Písňový text je v písní převážně odrecitován až na refrén, ve kterém Vladimír Mišík verš *mám tě rád* melodicky zpracovává. Píseň spadá do rockového žánru s dominancí elektrické kytary a elektrických kláves. Hudební zpracování odpovídá hudebním trendům 80. let 20. století.

5.6 Mám pořád delší stín – Petr Novák

Píseň vyšla na: Petr Novák, George & Beatovens – Dávné sliby (CD, Monitor-Emi Records 1996, 7243 8 37899 2 4)

Mám pořád delší stín

a pořád kratší dech
co jsi mi láska vzala
to si nech
to si nech

Mít oči
přehlídnu tvoje zrady
a svoje dohady
Mít ruce
chytím tě dřív než zmizíš
do rajský zahrady

Mít uši
přeslechnu pánaboha
a jiný záhady

Mám pořád delší stín
a pořád kratší trať
co jsi mi láska vzala
to mi vrať
to mi vrať

Mám pořád delší stín
a pořád kratší noc
komu teď chodíš láska
na pomoc?

Mít zuby
překousnu cizí rady
a svoje nálady
Mít nohy
tak prostě vezmu roha
a spálím doklady
Mít tebe
tak nechám třeba ďábla

at' se mi šklebí za zády

Mám pořád delší stín

a pořád kratší dech

co jsi mi lásko vzala

to si nech (Šrut, Šulc, 2010, s. 90–91)

Písňový text *Mám pořád delší stín* je středního rozsahu, skládá se z šesti na sebe navazujících a z velké části opakujících se slok. Rýmové schéma první sloky, obsahující pět veršů, poslední verš *to si nech* se pro zdůraznění skutečnosti anaforicky opakuje, je *abcb*. První sloka je rýmovým schématem shodná se slokou třetí, čtvrtou a šestou. Rýmové schéma veršů je těžko zaznamatelné v druhé a páté sloce textu, ve kterých se z celkového počtu devíti veršů rýmují jen verše v pořadí třetí, šesté a deváté, v první sloce to jsou verše *a svoje dohady / do rajský zahrady / a jiný záhady*, ve sloce páté verše *a svoje nálady / a spálím doklady / at' se mi šklebí za zády*.

Název textu *Mám pořád delší stín*, opakující se na začátku první, třetí, čtvrté a šesté sloky, je metaforickým přenesením významu slova stárnutí. Následuje verš *a pořád kratší dech, a pořád kratší trať, a pořád kratší noc*, který ve všech slokách naznačuje ubývající čas života, který je připodobněn k dechu, k trati a k noci. Proměnlivost času již prožitého a zbývajících podtrhuje užití komparativu adjektiv dlouhý a krátký. Následují verše *Co si mi lásko vzala / to si nech*, kdy láska může v přeneseném význam označovat určitou osobu zatíženou společnými emocemi, nebo označovat prožitý a právě prožívaný život. Sloka první je identická se slokou poslední, ve které se však anaforicky neopakuje poslední verš. Sloky třetí a čtvrtá jsou odlišné od sloky první a poslední v druhém verši, *a pořád kratší trať / a pořád kratší noc*, a čtvrtém verši *to mi vrat'* který se v třetí sloce anaforicky opakuje. Ve čtvrté sloce je navíc pozměněn i verš třetí, který společně s veršem čtvrtým tvoří řečnickou otázku *komu teď chodíš lásko / na pomoc?* Sloka druhá a pátá, začínající verbem *mít*, naznačuje významovou spojitost s příslovím „*pro oči nevidí*“, jehož myšlenka je parafrázována a dále rozvíjena, *Mít oči / přehlídnu tvoje zrady, Mít ruce / chytím tě dřív než zmizíš, Mít uši / poslechnu pánaboha, Mít zuby / překousnu cizí rady, Mít nohy / tak prostě vezmu roha*. Slovo *roha* v tvaru akuzativu je expresivním výrazem přízpusobeným tvaru animata, sloužící k emocionální zabarvenosti. V textu je patrná gradace ve verších *co jsi mi lásko vzala / to si nech*, vyjadřující nezájem a nedůležitost,

následně *co jsi mi láska vzala / to mi vrat'*, kde stoupá míra důležitosti „už to chci zpět“, *komu teď chodíš láska / na pomoc?* působící jako povzdechnutí nad tím, kde láska je, když není u mě, končící *Mít tebe / tak nechám třeba d'ábla / at' se mi šklebí za zády*, ve kterém se míra „důležitosti tebe“ dostává na svůj vrchol.

Téma písně je vše, co láska dává a co láska bere *co jsi mi láska vzala, komu teď chodíš láska na pomoc*, explicitním motivem je proces stárnutí *Mám pořád delší stín*, implicitními motivy je zrada nebo nálada. Kompozice textu je podobná klasické kompozici písňového textu, začínající refrénem, pokračující slokou, kterou následuje refrén, sloka a v samém závěru refrén. Text obsahuje jednoduchá slovní spojení bez složitých přirovnání, která s užitím hovorového jazyka usnadňují jeho zapamatovatelnost. Stejně jako v písni *Vymítač d'áblů*, se v textu písně *Mám pořád delší stín*, vyskytují slova s biblickou tematikou, konkrétně *pánaboha, rajská zahrada a d'ábel*.

Rytmické schéma je:

Mám pořád delší stín

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

a pořád kratší dech

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

co jsi mi láska vzala

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

to si nech

S¹ W¹ S² (T2m)

to si nech

S¹ W¹ S² (T2m)

Mít oči

S¹ V¹ W¹ (D1a)

přehlídnu tvoje zrady

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

a svoje dohady

S¹ V¹ W¹ S² V² W² (DT2a)

Mít ruce

S¹ V¹ W¹ (D1a)

chytím tě dřív než zmizíš

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

do rajský zahrady

S¹ V¹ W¹ S² V² W² (D2a)

Mít uši

S¹ V¹ W¹ (D1a)

přeslechnu pánaboha

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

a jiný záhady

S¹ V¹ W¹ S² V² W² (DT2a)

Mám pořád delší stín

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

a pořád kratší trat'

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

co jsi mi láska vzala

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

to mi vrat'

S¹ W¹ S² (T2m)

to mi vrat'

S¹ W¹ S² (T2m)

Mám pořád delší stín

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

a pořád kratší noc

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

komu ted' chodíš láska

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

na pomoc?

S¹ V¹ W¹ (D1a)

Mít zuby

S¹ V¹ W¹ (D1a)

překousnu cizí rady

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

a svoje nálady

S¹ V¹ W¹ S² V² W² (DT2a)

Mít nohy

S¹ V¹ W¹ (D1a)

tak prostě vezmu roha

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

a spálím doklady

S¹ V¹ W¹ S² V² W² (DT2ž)

Mít tebe

S¹ V¹ W¹ (D1a)

tak nechám třeba d'ábla

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

ať se mi šklebí za zády

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

Mám pořád delší stín

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

a pořád kratší dech

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

co jsi mi láska vzala

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

to si nech

S¹ W¹ S² (T2m)

V písňovém textu se nejčastěji vyskytuje třístopý ženský daktylotrochej, například *a co jsi mi láska vzala, komu ted' chodíš láska* nebo *tak nechám třeba d'ábla*. Častý je také mužský verš, například *a pořád kratší noc* či *mám pořád delší stín*, značeno DT3m, tedy třístopý mužský daktylotrochej. Méně frekventovaný je verš akatalektický, například *a jiný záhady*, značeno DT2a, tedy dvoustopý akatalektický daktylotrochej. Ojedinělý je trochej *to si nech*, značeno T2m, dvoustopý mužský trochej.

Písňový text je ve zhudebněné verzi značně pozměněn. Za první sloku je přidána sloka nová, vycházející ze sloky první, ve které je namísto *dech* vloženo *den*, namísto *vzala* je *dala* a namísto *to si nech* je vloženo *to si vem*. Celé znění sloky je *Mám pořád delší stín, a pořád kratší den, co jsi mi láska dala, to si vem, to si vem*. Poté je navázáno na druhou sloku, začínající veršem *Mít oči*. Sloky začínající verši *Mít oči* a *Mít zuby* jsou považovány za gradující refrén. Ve čtvrté sloce je, oproti originálnímu textu, anaforicky opakován verš *na pomoc?* Stejně je tomu i v poslední

sloce, ve které se anaforicky opakuje verš *to si nech*. Hudební podklad písně je jednoduchý, tvořený převážně elektrickou kytarou.

5.7 Kuřata v igelitu – Luboš Pospíšil

Píseň vyšla na: Luboš pospíšil - ...a nestřílejte na milence (LP, Supraphon 1986, 1113 3929)

Armády kuřat v igelitu, co nikdy neviděly trávu
jdou jménem nových mýtů vesele na popravu
a potom do mrazáků počkat na příští století
armády oškubaných ptáků do budoucnosti uletí

Tam voda dá se pít
tam kuře najde byt
tam slunce napořád
chce zmrzlé kuře hřát

Tam není černý sníh
a tam se dočteš z knih
o tom co kuře trápí
když kočka zatne drápy

Armáda kuřat v igelitu, co nikdy neviděly trávu
jdou jménem nových mýtů vesele na popravu
a potom do mrazáků počkat na příští století
armády oškubaných ptáků si jednou pro nás přiletí

Z míst
kde voda se dá pít
kde kuře najde byt
kde slunce napořád
chce zmrzlé kuře hřát

Tam na planetě Pipi
kuřata žijí sci-fi
neznají hrůzu ze stáří

zavedly úsměv na tváři

Maj genetické inženýry

pro každé kuře sexy míry

a lety do vesmíru ve svátek

až do souhvězdí Kuřátek (Šrut, Šulc, 2010, s. 77–78).

Písňový text *Kuřata v igelitu* je delšího rozsahu, obsahuje sedm, na sebe navazujících, čtyřveršových slok. Na rozdíl od předchozí písně *Mám pořád delší stín*, má text pravidelné rýmové schéma *aabb*. Rýmy vytvářejí i koncová slova veršů, která jsou rozdílná v počtu slabik, například *trávu* / *popravu*, nebo slova, končící na rozdílné souhlásky, které se shodně foneticky vyslovují, například *napořád* / *hřát*.

Píseň *Kuřata v igelitu*, již ze svého názvu, značí, že hlavním tématem nebude láska nebo hluboké city, jako u předešlých písňových textů. V případě této písně název označuje hlavní téma textu život *kuřat v igelitu*. První verš *Armády kuřat v igelitu, co nikdy neviděli trávu*, ve kterém je hejno kuřat připodobněno k armádě, která nikdy neviděla trávu značí, že je text založený na humorném až ironickém způsobu vyložení života kuřat ve velkochovech, *jdou jménem nových mýtů vesele na popravu | a potom do mrazáků počkat na příští století | armády oškubaných ptáků do budoucnosti uletí*. Nové mýty evokují atmosféru nevědomosti, s kterou jdou kuřata na popravu, Šrut následně komickým způsobem vyjadřuje dlouhou dobu trvanlivosti zmrzlého zvířete, kterou metaforicky připodobňuje k příštím století. Následuje verš *armády oškubaných ptáků do budoucnosti uletí*, který je komický pro svou nesmyslnost slovních spojení, oškubaný pták neletí. Komiku si text zachovává i v dalších slokách, ve kterých je přiblížena budoucnost slepic, verše začínají anaforicky adverbiem *tam*, po kterém následuje jednoduchý výčet představ o vysněné budoucnosti slepic, *voda dá se pít, kuře najde byt, slunce napořád, chce zmrzlé kuře hřát, není černý sníh* a kde se dá dočíst z knih *o tom co kuře trápí | když kočka tasí drápy*. Ironicky je vyjádřen jediný strach kuřat, v situaci, ve které jdou na porážku, z drápů kočky. Dále se opakuje první sloka, která je pozměněna v posledním verši *armády oškubaných ptáků si jednou pro nás přiletí* a sloka popisující místo budoucnosti kuřat, která navazuje adverbiem loci *Z míst* a ve které je pozměněna anafora *tam* na anaforu *kde*. Poslední dvě sloky se v textu neopakují. Budoucí místo kuřat je konkretizováno na planetu s příznačným názvem z dětského slovníku, označující kuře *Pipi*, kde si kuřata žijí tak, jak by chtěli

žit všichni, pomocí četné personifikace je zde patrná paralela s lidským životem, *neznají hrůzu ze stáří | zavedly úsměv na tváři*. Poslední sloka s verši *Maj genetické inženýry | pro každé kuře sexy míry | a lety do vesmíru ve svátek | až do souhvězdí Kuřátek* podtrhuje komiku celé písně.

Téma písňového textu *Kuřata v igelitu* je představa vysněné budoucnosti kuřat, která žijí jen proto, aby byla poražena a zamrazena. Explicitním motivem je osud a implicitními motivy například život současný i posmrtný, úděl, štěstí nebo strach.

Kompozice textu je podobná klasické kompozici písně, začíná se refrémem *Armády kuřat v igelitu, co nikdy neviděly trávu*, který se po dvou následujících slokách, *Tam voda dá se pít, Tam není černý sníh*, opakuje. V druhé části jsou za sebou tři sloky bez další opakovatelnosti. Ladění celé písně je v komickém až ironickém duchu, kdy je v písni nepříjemné téma chovů kuřat na porážku v nepříznivých podmínkách rozvíjeno na základě jejich domnělých představ o budoucnosti.

Rytmické schéma písně je:

Armády kuřat v igelitu, co nikdy neviděly trávu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
S⁵ V⁵ W⁵ S⁶ V⁶ W⁶ S⁷ W⁷ (DT7ž)

jdou jménem nových mýtů vesele na popravu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴ S⁵ W⁵
S⁵ W⁵ (DT5ž)

a potom do mrazáků počkat na příští století

S¹ V¹ W¹ S² W² S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
S⁵ V⁵ W⁵ (DT5a)

armády oškubaných ptáků do budoucnosti uletí

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ S⁵ V⁵ W⁵
S⁶ W⁶ S⁷ V⁷ W⁷ (DT7a)

Tam voda dá se pít

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

tam kuře najde byt

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

tam slunce napořád

S¹ V¹ W¹ S² V² W² (D2a)

chce zmrzlé kuře hřát

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

Tam není černý sníh

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

a tam se dočteš z knih

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ (DT3m)

o tom co kuře trápí

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

když kočka zatne drápy

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ (DT3ž)

Armáda kuřat v igelitu, co nikdy neviděly trávu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴
S⁵ V⁵ W⁵ S⁶ V⁶ W⁶ S⁷ W⁷ (DT7ž)

jdou jménem nových mýtů vesele na popravu

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴ S⁵ W⁵
S⁶ W⁶ (DT6ž)

a potom do mrazáků počkat na příští století

$W^0 S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3 V^4 W^4 S^5 V^5 W^5$ (DTp5a)

armády oškubaných ptáků si jednou pro nás přiletí

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 V^4 W^4 S^5 W^5 S^5 W^5 S^6 V^6 W^6$ (DT6a)

Z míst

S^1

kde voda se dá pít

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3$ (DT3m)

kde kuře najde byt

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3$ (DT3m)

kde slunce napořád

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2$ (D2a)

chce zmrzlé kuře hřát

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3$ (DT2m)

Tam na planetě Pipi

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

kuřata žijí sci-fi

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

neznají hrůzu ze stáří

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

zavedly úsměv na tváři

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3$ (DT3ž)

Maj genetické inženýry

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

pro každé kuře sexy míry

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

a lety do vesmíru ve svátek

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 V^4 W^4$ (DT4a)

až do souhvězdí Kuřátek

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

V písňovém textu se stejně jako u textů předešlých nejčastěji vyskytuje logaedický rozměr daktylotrochej, konkrétně třístopý mužský nebo ženský daktylotrochej, například DT3m, *a tam se dočteš z knih* nebo DT3ž, *když kočka zatne drápy*. Častý je verš akatalektický, a to jak stopově krátký, například třístopý *až do souhvězdí Kuřátek*, tak i podstatně delší, sedmistopý verš *armády oškubaných ptáků si jednou pro nás přiletí*, označení DT7a.

Písňový text je ve své zhudebněné verzi zcela nepozměněn. Text první a čtvrté sloky je převážně recitován, za refrén jsou považovány sloky druhá, třetí, pátá a šestá, které se shodují ve zpívané melodii. Po páté sloce je navíc znovu vložena sloka třetí, dohromady tvořící refrén. Interpretace textu od Luboše Pospíšila je doprovázena jednoduchým rytmickým podkladem, tvořeným pomalým rytmem, udávající bicími s dokresleným elektrickou kytarou a baskytarou.

5.8 Kolej Yesterday - Michal Prokop

Píseň vyšla na: Michal Prokop & Framus 5 – Kolej Yesterday (LP, Panton 1984, 8113 0462)

To bejvávaly na koleji časy
už ráno začal večírek
někdo dal dvacet
někdo stovku
a stavěli jsme Eiffelovku
ze snů a z peří, ze sirek

To tenkrát ještě rostly holkám vlasy
to bylo před tím výbuchem
a kdo měl žízeň, tak ji hasil
a kdo měl žízeň, tak ji hasil
vracel se s kytkou za uchem

prázdnou ulicí na kolej
jó to je dávno Yesterday

To bývávalo na koleji snění
bramborák voněl v kuchyni
někdo dal dvacet
někdo pade
za to jsme měli kamaráde
hned štěně piva ve skříni

To tenkrát hochu ještě ozáření
hrozilo leda od slunce
a byly řeky po setmění
a byly řeky po setmění
kde jsi moh čekat na sumce
a pak ho hodit na olej
jó to už je dávno Yesterday

To bejvávaly na koleji časy
už ráno začal večírek
někdo dal dvacet
někdo stovku
a někdo zbořil Eiffelovku
ze snů a z peří, ze sirek

A od tý doby ta kolej
patří už dávno k Yesterday

Oh I believe in Yeserday... (Šrut, Šulc, 2010, s. 66).

Písňový text *Kolej Yesterday* je středního rozsahu, skládá se z osmi slok. S počtem veršů šest se shoduje sloka první, čtvrtá a sedmá v rýmovém schématu *abcddb*. Sloky v pořadí druhá a pátá se shodují v počtu veršů a rýmovém schématu *abaab*. Po sloce třetí, páté a sedmé jsou vloženy sloky o dvou rýmujících se verších. Celá píseň je zakončena samostatně stojícím veršem ve formě apoziopceze *Oh I believe in Yesterday...*

Název písně *Kolej Yesterday* naznačuje, že se jedná o bilingvní písňový text, ve kterém vedle sebe stojí, v doplňující významové rovině, český a anglický jazyk. Anglických výrazů v textu není mnoho, mimo závěrečný verš, který je celý v anglickém jazyce, *Oh I believe in Yesterday...*, se v textu opakuje pouze výraz *Yesterday*, v českém jazyce znamenající *včera*, jehož význam však v textu inklinuje spíše k obecnějšímu výrazu označující minulost, *jó to už je dávno Yesterday*. Text obsahuje četné metafory a přirovnání, ale i přímé pojmenování, které společně vhodným a komickým způsobem utváří veselou atmosféru podtrhávající téma vzpomínání na bezstarostné mládí na kolejích, ve významu vysokoškolských kolejí, *a stavěli jsme Eiffelovku | ze snů a z peří, ze sirek, a kdo měl žízeň, tak ji hasil | vracel se s kytkou za uchem, za to jsme měli kamaráde | hned štěně piva ve skříni*. V textu se objevují anaforicky začínající verše, *někdo dal dvacet | někdo stovku* či verše, které se zcela opakují, *a kdo měl žízeň, tak ji hasil, a byly řeky po setmění*. Zajímavé jsou verše *To tenkrát ještě rostly holkám vlasy | to bylo před tím vejbuchem, To tenkrát hochu ještě ozáření | hrozilo leda od slunce*, které na první pohled odkazují k výbuchu v Černobylské jaderné elektrárně, píseň však vyšla v roce 1984, tedy dva roky před

černobylskou havárií. Verše se staly přímým důkazem nadčasovosti neotřelých slovních spojení, metafor, přirovnání a v neposlední části fantazie, kterou Pavel Šrut ve svých dílech hojně rozvíjel. Tématem písně je vzpomínka na život na vysokoškolských kolejích, explicitním motivem je bezstarostnost a implicitními motivy například ženy, večírky nebo sny. Nálada textu se nese v pozitivním duchu, kdy téma *vzpomíná* není provázeno lítostí nad časy ztracenými, ale spíše úsměvem nad časy minulými.

Písňový text je svou kompozicí vhodný k hudebnímu zpracování, i přes to, že pro opakující se sloky, ze kterých žádná sloka svou gradací nevyčnívá, není patrný a oddělitelný refrén. Píseň je jakýmsi příkladem díla Pavla Šruta, ve které je patrná jeho práce se spisovnou i nespisovnou rovinou českého jazyka, konkrétní užití nespisovného *-ej*, nahrazující *y* případně *í*, *bejvávaly*, *vejbuchem*, které Šrut používal nejčastěji ve svých dílech pro děti.

Rytmické schéma písně je:

To bejvávaly na koleji časy

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3 S^4 W^4$
(DT4ž)

už ráno začal večírek

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

někdo dal dvacet

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2$ (DT2ž)

někdo stovku

$S^1 W^1 S^2 W^2$ (T2ž)

a stavěli jsme Eiffelovku

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

ze snů a z peří, ze sirek

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

To tenkrát ještě rostly holkám vlasy

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$
 $S^5 W^5$ (DT5ž)

to bylo před tím výbuchem

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

a kdo měl žízeň, tak ji hasil

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

a kdo měl žízeň, tak ji hasil

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4 W^4$ (DT4ž)

vracel se s kytkou za uchem

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

prázdnou ulicí na kolej

$S^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3$ (DT3a)

jó to je dávno Yesterday

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2 S^3 W^3 S^4$ (DT4m)

To bývávalo na koleji snění

$S^1 V^1 W^1 S^2 V^2 W^2 S^3 V^3 W^3 S^4 W^4$
(DT4ž)

Bramboráky vonělv v kuchyni

$S^1 W^1 S^2 W^2 S^3 V^3 W^3 S^4 V^4 W^4$
(DT4a)

někdo dal dvacet

$S^1 V^1 W^1 S^2 W^2$ (DT2ž)

někdo pade

$S^1 W^1 S^2 W^2$ (T2ž)

za to jsme měli kamaráde

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

hned štěně piva ve skříní

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

To tenkrát hochu ještě ozáření

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ S⁵ W⁵
(DT5ž)

hrozilo leda od slunce

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

a byly řeky po setmění

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

a byly řeky po setmění

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

kde jsi moh čekat na sumce

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

a pak ho hodit na olej

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ (D3m)

jó to už je dávno Yesterday

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ S⁵ (T5m)

To bejvávaly na koleji časy

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ S⁴ W⁴
(DT4ž)

už ráno začal večírek

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

někdo dal dvacet

S¹ V¹ W¹ S² W² (DT2ž)

někdo stovku

S¹ W¹ S² W² (T2ž)

a někdo zbořil Eiffelovku

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (DT4ž)

ze snů a z peří, ze sirek

S¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

A od tý doby ta kolej

S¹ V¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

patří už dávno k Yesterday

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ S⁴ (DT3m)

Oh I believe in Yeserday

Nejčastějším veršem písňového textu je ženský a akatalaktický daktylotrochej, například dvoustopý ženský *někdo dal dvacet*, nebo čtyřstopý ženský *to bývávalo na koleji snění*. Příkladem akatalaktického daktylotrocheje je třístopý verš *a od tý doby ta kolej* nebo *ze snů a z peří, ze sirek*. Schéma přízvuku se liší u anglického výrazu *Yesterday*, ve kterém je mimo přízvuk na první slabice i přízvuk na koncové části *day*, verš je tak ve všech případech mužský, například *patří už dávno k Yesterday*, značeno DT3m, tedy třístopý mužský daktylotrochej. Oproti předešlým písňovým textům se v písni *Kolej Yesterday*, vyskytuje dvoudobý trochej, například verš *někdo pade* nebo verš *někdo stovku*, oba označené T2ž, tedy ženský dvoustopý trochej.

Písňový text je ve zhudebněné verzi od Michala Prokopa téměř nezměněný. Za refrény se považují dvouveršové sloky, končící *Yesterday*, po kterých se anglické slovo *Yesterday* zopakuje s melodií odkazující na známou píseň s názvem *Yesterday*, od populární anglické skupiny *The Beatles*. V prvním verši páté sloky je pozměněn

slovosled, původní verš *To tenkrát hochu ještě ozáření* je změněn na *To hochu tenkrát ještě ozáření*. Poslední změna je v prvním verši šesté sloky, ve kterém je *ho*, označující singulár, pozměněno na *je*, označující plurál, *a pak ho hodit na olej* na *a pak je hodit na olej*. Hudební doprovod písně je tvořen rytmickými pasážemi elektrické kytary a elektrických kláves s ojedinělými houslemi, tvořící melodii.

5.9 Zakopaný money (v Záhřebský ulici) – Olympic

Píseň vyšla na: Olympic – Brejle (CD, Bestia 1997, J10043-2)

Nikdy nevíš, co tě čeká
vzal sis kočku – vona štěká
syčí jako z kotle horká pára
Nesed' doma – přines money
v černý noci zakopaný
podle jedný dávný pověsti!

Noc je pustá – co tě čeká
nezakopneš vo člověka
jenom kolem svištěj černý fára
a v nich chlapani, co maj money
v každý bance zakopaný
a v trezoru hada pro štěstí

Nehledej tu brácho zlatou žílu
nehraj si na zlatokopa
jestli se máš rád
tahle noc je pro zvaný
černá díra na money
tak vem roha a couvej (Šrut, Šulc, 2010, s. 323).

Písňový text *Zakopaný money* se se třemi slokami po šesti verších řadí mezi texty kratšího rozsahu. Sloky postrádají pravidelné rýmy, jejich schéma je tedy těžko zaznamatelné. V první sloce se rýmuje první verš s veršem druhým, *čeká* | *štěká*, a verš čtvrtý s veršem pátým, *money* | *zakopaný*, tvoří tak schéma *aabccd*. V druhé sloce

je rýmové schéma stejné jako ve sloce první, rýmují se *čeká | člověka, money | zakopaný*, a ve sloce poslední tvoří jediný rým verše *tahle noc je pro zvaný | černá díra na money*.

Píseň s názvem *Zakopaný money* naznačuje, stejně jako předešlá píseň *Kolej Yesterday*, že se jedná o bilingvní text, obsahující slova z řad českého a anglického jazyka. Dalším společným prvkem s písní *Kolej Yesterday* je nízká frekvence slov z cizího jazyka, kdy je v textu užito jen opakující se slovo *money*, v českém překladu peníze. V písňovém textu se neopakuje žádný verš ani zde není patrná žádná anafora, epifora nebo epanostrofa. První sloka začíná obecným vyjádřením *Nikdy nevíš, co tě čeká*, které je následně rozvíjeno pomocí přirovnání či metafor, *vzal sis kočku – vona štěká, syčí jako z kotle horká pára* nebo *Noc je pustá – co tě čeká | nezakopneš vo člověka*. V textu je hned od jeho počátku patrná komika typická pro dílo Pavla Šruta, obzvlášť verš *vzal sis kočku – vona štěká*, kdy je žena lichotivě přirovnána ke kočce, její vlastností je však již méně lichotivý štěkot přirovnaný k nepříjemnému zvuku ucházející páry, *syčí jako z kotle horká pára*, a která vyžaduje, aby muž domu nosil jen peníze. V druhé sloce je obrazně popsána cesta za penězi *Noc je pustá – co tě čeká | nezakopneš vo člověka* a závist, patrná z veršů *jenom kolem svištěj černý fára | a v nich chlápci co maj money*, které však není přikládán velký význam. Z následujících veršů plyne, že peníze nejsou zakopány jako poklad, ale uloženy v bance *v každý bance zakopaný*. Symbolika hada jako životní síly nebo dle biblického učení symbol zkázy, není zcela jasně patrná z verše *a v trezoru hada pro štěstí*. Třetí verš působí jako východisko z celé situace, *Nehledej tu brácho zlatou žílu | nehraj si na zlatokopa*, Přímé oslovení *brácho* nesděluje, že má text konkrétního adresáta, jde o *oslovení*, jehož cílem je vzbudit v nekonkrétním adresátu rodinnou a chápající solidaritu. Závěrečné verše *Černá díra na money | tak vem roha a couvej* evokují varování před nezákonnou činností. Poslední verš *tak vem roha a couvej*, tedy uteč, ale zároveň couvej, působí jako oxymorón.

Kompozice textu není podobná klasické kompozici písňového textu, z neopakujících se slok a veršů není patrný refrén. Nálada písně je veselá především díky četným a vhodně zvoleným metaforám a přirovnáním, ale v neposlední řadě i přímým pojmenováním. I přes slabou rýmovost veršů je text snadno zapamatovatelný pro případného posluchače pro komiku i vybraná slovní spojení z roviny hovorové i obecné češtiny.

Rytmičké schéma je:

Nikdy nevíš, co tě čeká

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (T4ž)

vzal sis kočku – vona štěká

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (T4ž)

syčí jako z kotle horká pára

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ S⁵ W⁵ (T5ž)

Nesed' doma – přines money

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (T4ž)

v černý noci zakopaný

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (T4ž)

podle jedný dávný pověsti!

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴ (DT4a)

Noc je pustá – co tě čeká

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (T4ž)

nezakopneš vo člověka

S¹ W¹ S² V² W² S³ V³ W³ (DT3a)

jenom kolem svištěj černý fára

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ S⁵ W⁵ (T5ž)

a v nich chlapci, co maj money

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (T4ž)

v každý bance zakopaný

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ W⁴ (T4ž)

a v trezoru hada pro štěstí

S¹ W¹ S² W² S³ W³ S⁴ V⁴ W⁴ (DT4a)

Nehledej tu brácho zlatou žílu

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ S⁴ W⁴
(DT4ž)

nehraj si na zlatokopa

S¹ V¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

jestli se máš rád

S¹ W¹ S² W² S³ (T3m)

tahle noc je pro zvaný

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

černá díra na money

S¹ W¹ S² W² S³ V³ W³ (DT3a)

tak vem roha a couvej

S¹ W¹ S² V² W² S³ W³ (DT3ž)

Písňový text *Zakopaný money*, se oproti textům předešlým, skládá převážně z dvoudobého trocheje, tvořeného ženským rýmem, například *jenom kolem svištěj černý fára*, označeno T5ž, tedy pětistopý ženský trochej, nebo verš *vzal sis kočku – vona štěká*, označeno T4ž, tedy čtyřstopý ženský trochej. Méně častý je logaedický daktylotrochej, například verš *podle jedný dávný pověsti*, označeno DT4a, tedy čtyřstopý akatalektický daktylotrochej, nebo verš *tahle noc je pro zvaný*, označeno DT3ž, tedy třístopý ženský daktylotrochej. Mužský rým se v textu vyskytuje ojediněle, verš *jestli se máš rád*, ve kterém tvoří výjimku běžně nepřízvučné *se*, které je zde označeno jako S, verš je tak označen T3m, tedy třístopý mužský trochej.

Písňový text je ve zhudebněné verzi od skupiny Olympic zcela nepozměněn. Za refrén se považuje poslední sloka, začínající veršem *Nehledej tu brácho zlatou žílu*,

která je od ostatních slok oddělena zrychleným rytmem. Refrén se dvakrát opakuje, poté se vrací ke druhé sloce, po které opět následuje dvakrát opakující se refrén. V hudebním doprovodu písně je dominantní zvuk elektrických kláves, který upozaduje elektrickou kytaru a baskytaru, výrazné bicí dodávají důraz až části refrénu.

6 Shrnutí výsledku analýzy

V praktické části diplomové práce byla provedena analýza devíti písňových textů, které byly hudebně interpretovány, a to konkrétně *Opeřená ryba* od Heleny Arnetové, *Vymítač ďáblů od* vokálního uskupení C&K VOCAL, *Tisíc způsobů jak zabít lásku* od Lenky Filipové, *Banální příběh o domě* od Marty Kubišové, *Déjà vu* od Vladimíra Mišíka, *Mám pořád delší stín* od Petra Nováka, *Kuřata igelitu* od Luboše Pospíšila, *Kolej Yesterday* od Michala Prokopa a *Zakopany money* od hudební skupiny Olympic.

Písňové texty jsou středního až kratšího rozsahu, zdánlivě nejdelším textem je *Kolej Yesterday* složený z osmi slok. Nejkratší texty obsahují sloky tři, například *Zakopany Money* nebo *Vymítač ďáblů*. Písňové texty se od sebe liší počtem veršů, které tvoří sloky. Například v písni *Tisíc způsobů jak zabít lásku* jsou sloky složené ze čtyř veršů a v již zmiňované písni o třech slokách, *Vymítač ďáblů*, jsou první dvě sloky složené z třinácti veršů. Rýmové schéma se liší v každém písňovém textu i v textech samotných. Například v písni *Déjà vu* postrádáme pravidelné rýmové schéma, v první sloce je nejbliže k *abacb*, ve sloce druhé a čtvrté k *abcaac* a ve sloce třetí k *abcbc*. Naopak v písni *Tisíc způsobů jak zabít lásku* je jednotné rýmové schéma *abab*.

Písňové texty jsou protkány originálními metaforickými přirovnáními, které podtrhují jazykovou vytríbenost, typickou pro díla Pavla Šruta, například verše z písňe *Zakopany money*, *vzal sis kočku – vona štěká, syčí jako z kotle horká pára* nebo z písňe *Znám tisíc způsobů, jak zabít lásku, budeme stavět z ticha věž, nebo elektrické křeslo, už slyším ozvěnu tvých kroků*. V písňových textech je patrná Šrutova často užívaná komika až ironie, zřetelná například z písni *Kuřata v igelitu*, *Zakopany money* nebo *Opeřená ryba*, ve které sledujeme i prvky nonsensu. Jazyková i tematická nadčasovost Šrutových textů je zřetelná například ve verších písňového textu *Kolej Yesterday*, která společně s písni *Zakopany money* zastupuje z části bilingvní písňové texty.

Často užívaná témata písni, například láska, stáří, nebo bezstarostné mládí, nepůsobí ve zpracování Pavla Šruta všedně a vedle zcela originálních témat, vycházejících například z písňe *Kuřata v igelitu*, nepůsobí svým zpracováním a náladou ani méně hodnotně. Oproti knihám určeným dětskému čtenáři Šrut v písňových textech užívá převážně spisovnou češtinu, uchylující se k hovornosti. Užítí obecné češtiny je ojedinělé, například v písni *Kolej Yesterday* nebo *Zakopany money*.

Z rytmických schémat písňových textů je patrné, že nejčastěji užívaným rozměrem je logaedický daktylotrochej, konkrétně třístopý ženský daktylotrochej. Hojně se vyskytuje i verš akatalektický, méně častým je verš mužský. Více než z třídobého daktylu se písňe skládají z dvoudobého trocheje, například píseň *Zakopaný money* je převážně tvořená z ženského trocheje. Písňe působí srozumitelným dojmem se snadnou zapamatovatelností pro posluchače, výjimku tvoří text *Banální příběh o domě*, který se skládá z významového hlediska zdánlivě nenavazujících veršů.

Kompozice písňových textů Pavla Šruta se z velké části nepodobají klasickému schématu kompozice písňe. Texty působí dojmem, že jsou připravené pro hudební skladatele a interprety, kteří z nich kompozici písňe vytvoří. Hudebně interpretované texty se z velké části neliší od písňových textů Pavla Šruta. Změny jsou patrné ve slovosledu, či vokálním prodloužení samohlásek na konci veršů, podporující melodii písňe. Ojediněle jsou do písňe přidány verše nové, například v písni *Banální příběh o domě*, verš *z těch dávných dob, kde spolu stáli*, který není v originálním písňovém textu. Vedle textů výhradně nazpívaných, jakými jsou například *Znáš tisíc způsobů jak zabít lásku* nebo *Zakopaný money*, nalezneme texty z části recitované s doprovázejícím hudebním podkladem, například píseň *Vymítač ďáblů* nebo *Kuřata v igelitu*.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo stanovit specifika autorského stylu v písňové tvorbě, pomocí analýzy písňových textů básníka, fejetonisty, překladatele a autora knih pro děti a mládež Pavla Šruta.

Teoretická část je pojata jako náhled do života a díla Pavla Šruta, ve kterém jsme se následně zmapovali vydané sbírky Šrutových písňových textů. Poté jsme definovali vztah mezi básní a písní a nedílnou součástí pro následnou praktickou analytickou část se stal i náhled do problematiky poetiky písňových textů s přihlédnutím na hudební teorii a teorii zpěvu. Při snaze o vytvoření kompletního teoretického základu pro následnou analýzu jsme se rozhodli do práce zahrnout i stručné nastínění populární české hudby od konce 60. let 20. století, ve kterém jsme představili hudební interprety, kteří spolupracovali s Pavlem Šrutem.

Praktická část představuje samotnou analýzu, které předcházely výzkum vhodně zvolených metod, kterými jsme stanovili průběh analýzy a vhodné zkratky, užití v rytmickém schématu písní. Analýza měla za cíl vytvoření uceleného obrazu autorského stylu v písňové tvorbě z hudebně interpretovaných textů Pavla Šruta, a to z literárního hlediska, s nahlédnutím do hlediska lingvistického. Dále jsme pomocí komparace reflektovali změny v textech hudebně interpretovaných, lišících se od textů originálních. Závěr praktické části je věnován shrnutí analýzy písňových textů, který obsahuje příklady specifíků autorského stylu Pavla Šruta v písňové tvorbě.

Diplomová práce by mohla sloužit jako doplnění stávajícího výzkumu díla a autorského stylu Pavla Šruta. Možné rozšíření práce by se mohlo týkat praktické části, ve které by bylo přínosné zabývat se prostředky komiky a ironie, případně nonsensu, které tvoří nedílnou součást literárních děl Pavla Šruta. Další možné rozšíření nabízí vytvoření odborné práce, zaměřené na možnosti využití písňové tvorby v hodinách literatury na základních nebo středních školách.

Pavel Šrut patří mezi významné české literáty jak z oblasti poezie, knih pro děti a mládež, tak z oblasti překladatelství. Jeho dílo sklidilo mnoho úspěchů u čtenářů i literárních kritiků. Oblíbenost knih Pavla Šruta je způsobena jeho autorským stylem, originalitou a nadčasovostí jeho textů, které zaujmou lidi napříč generacemi. Jeho písňové texty se kvalitou od ostatních děl neliší, tvoří důležitou součást hudební

produkce populárních českých interpretů, kteří vytváří další okruh posluchačů a znásobují tak oblíbenost textů Pavla Šruta. Písňové texty by tak při výzkumu díla Pavla Šruta neměly být opomíjeny.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

- BUBNOVÁ, Zuzana. *Šrutovo tůdle dětem*. Tvar, 2004, č. 16.
- HOLÝ, Jiří a Jiří TRÁVNÍČEK. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce, osobnosti, základní pojmy*. Brno: Host, 2006, 912 s. ISBN 80-7294-170-4.
- CHOCHOLATÝ, Miroslav. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. Praha: Libri, 2012, 465 s. ISBN 978-80-7277-506-4.
- CHOCHOLATÝ, Miroslav. *Fantaskní svět Pavla Šruta*. Ladění, 2004, roč. 9, č. 1, s. 26.
- JANOUSEK, Pavel a Petr ČORNEJ. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 4 sv. ISBN 978-80-200-1527-3.
- KOLÁR, Robert, Petr PLECHÁČ a Jakub ŘÍHA. *Úvod do teorie verše*. Praha: Akropolis, 2013, 159 s. ISBN 978-80-7470-051-4.
- KOTEK, Josef. *Dějiny české populární hudby a zpěvu (1918-1968)*. Praha: Academia, 1998, 373 s. ISBN 80-200-0634-6.
- KŘIVÁNEK, Vladimír. *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945-2000*. Brno: Host, 2007, 397 s. ISBN 978-80-7294-227-5.
- LISSA, Zofia. *Nové studie z hudební estetiky*. Praha: Supraphon, 1982, 221 s.
- MERTA, Vladimír. *Zpívaná poezie: úvaha vzniklá za pochodu v letech 1982-84*. Praha: Panton, 1990, 141 s.
- MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-7185-669-X.
- PROKEŠ, Josef. *Nebyť stádem Hamletů: průhledy do českého folku*. Brno: Masarykova universita, 1994, 259 s. ISBN 80-210-0871-7.

ŠRUT, Pavel. *Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987*. Praha: Československý spisovatel, 1990, 121 s. ISBN 80-202-0180-7.

ŠRUT, Pavel a Jan ŠULC. *Už ráno začal večírek*. Praha: Galén, 2010, 299 s. ISBN 978-80-7262-670-0.

TOMAN, Jaroslav. *Konstanty a proměny moderní české poezie pro děti: tvorba, recepce, reflexe*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2008.

Elektronické zdroje:

HRBÁČEK, Josef. Naše řeč: Recepce textu, jeho analýza a interpretace. *Naše řeč* [online]. Praha: Naše řeč, c2011 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7813>

Kam zmizel ten starý song: Pavel Šrut. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996-2020, [cit. 2020-03-21] Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1127325486-kam-zmizel-ten-stary-song/20454215633-pavel-srut>

Petr Novák - Lidé - Česká televize. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996-2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/petr-novak-1/>

SKOUMAL, Petr. Skoumal: Jak se loví gorila. Písničky ze slabikáře Pavla Šruta. *Supraphonline* [online]. Praha: Supraphone, c2020 [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/album/93268-skoumal-jak-se-lovi-gorila-pisnicky-ze-slabikare-pavla-sruta>

STAŠOVÁ, Ema. Písně a texty současných českých písničkářů. *LitENky: Literární novinky / revue pro kulturu a publicistiku* [online]. Praha: Literární novinky, c2004-2012, 11.9.2009 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-2429.html>

RADŮZA. *RADŮZA* [online]. Praha: RADŮZA, c2010-2020 [cit. 2020-03-16]. Dostupné z: <https://www.raduza.cz/oraduze.html>

Šrut Pavel. *Obec překladatelů: Czech literary Translator's Guild* [online]. Praha: Obec překladatelů, c2016-2020 [cit. 2020-01-07]. Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/S/SrutPavel.htm>